

Kancelária verejného ochrancu práv

**Správa o prieskume dodržiavania základných práv a slobôd
maloletých detí umiestnených v reedukačnom centre**

Reedukačné centrum, Zámok 1, Hlohovec

Bratislava jún 2013

Citát z rozhovoru:

„Nikoho som nezabil, aby som bol štyri roky zavretý.“

V marci 2013 som poverila Kanceláriu verejného ochrancu práv vykonaním prieskumu dodržiavania práv maloletého umiestneného v reedukačnom centre.

Predložená správa obsahuje výsledky tohto prieskumu, ktorý vykonala pracovná skupina Kancelárie verejného ochrancu práv v zložení:

odborný gestor: JUDr. Ing. Janka Milan Laššáková

pracovná skupina: JUDr. Lenka Bodnárová

JUDr. Katarína Lakyová

Mgr. Juraj Jando

JUDr. Jana Dubovcová, v. r.

verejná ochrankyňa práv

v Bratislave, 11. júna 2013

OBSAH

Úvodné informácie.....	5
1. Zistenia o praxi reedukačného centra.....	9
1.1 Zaobchádzanie s deťmi.....	9
1.1.1 O používaní telesných trestov, o verbálnej komunikácii.....	9
1.1.2 O používaní ochrannej miestnosti.....	15
1.1.3 O niektorých obmedzeniach.....	18
1.1.4 O dennom režime, o bodovacom systéme hodnotenia správania.....	20
1.1.5 O kontakte s rodinou a tretími osobami, prístupe k informáciám a o informovanosti o svojich záležitostiach.....	23
1.1.6 O spolupráci centra s rodinou detí.....	24
1.1.7 O útekoch z centra.....	25
1.1.8 Všeobecne o praxi umiestňovania detí do reedukačných centier.....	25
1.2 Výživa, zdravotná a ďalšia starostlivosť o rozvoj detí.....	26
1.2.1 Výživa.....	26
1.2.2 Zdravotná starostlivosť.....	27
1.2.3 Ďalšia starostlivosť o rozvoj detí.....	27
2. Základné práva a slobody detí v centre.....	29
2.1 Právo na slobodu a osobnú bezpečnosť.....	29
2.2 Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie.....	31
2.3 Právo na vzdelanie.....	38
2.4 Právo dieťaťa na osobitnú ochranu.....	41
3. Šanca pre deti z reedukačného centra – Odporúčania a opatrenia.....	45

Úvodné informácie

Verejný ochranca práv je podľa čl. 151 a Ústavy Slovenskej republiky nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom.

Podľa § 13 ods. 1 zák. č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov, verejný ochranca práv koná na základe podnetu fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo z vlastnej iniciatívy.

Verejný ochranca práv je podľa § 17 ods. 1 zák. č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov oprávnený napríklad vstupovať do objektov verejnej správy, vyžadovať potrebné spisy a doklady ako aj vysvetlenie k veci, klásť otázky zamestnancom orgánu verejnej správy, hovoriť aj bez prítomnosti iných osôb s osobami, ktoré sú v miestach, kde sa vykonáva ochranná výchova, ústavná výchova, podľa § 17 ods. 2 tohto zákona sú orgány verejnej správy napríklad povinné poskytnúť verejnému ochrancovi práv informácie a vysvetlenia, umožniť mu nahliadanie do spisu a orgány verejnej správy sú na žiadosť verejného ochrancu práv podľa § 17 ods. 3 tohto zákona povinné umožniť mu oprávnenia podľa § 17 ods. 1 a vyhovieť jeho žiadosti podľa ods. 2 písm. a, b bezodkladne.

V marci 2013 som na základe preskúmaných podnetov rozhodla o vykonaní prieskumu dodržiavania základných práv a slobôd maloletých detí umiestnených v reedukačných centrách.

Reedukačné centrum je podľa § 120 zák. č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“) špeciálne výchovné zariadenie. Podľa § 122 ods. 1 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovnovzdelávacieho programu a individuálneho programu deťom do 18 (v prípade, ak je to v záujme dieťaťa do 19) rokov **„poskytuje výchovu a vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia na žiadosť dieťaťa.“**

Umiestňovanie detí do reedukačného centra sa uskutočňuje podľa § 122 ods. 2 školského zákona. Podľa neho môžu byť do centra deti umiestňované:

a) na základe žiadosti zákonného zástupcu;

b) dohody so zariadením, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu (napr. uložená ochranná výchova podľa § 103 Trestného zákona - „Ochranná výchova sa vykonáva v osobitných výchovných zariadeniach alebo sa môže vykonať aj v profesionálnej náhradnej rodine..., ak to však vyžaduje zdravotný stav mladistvého, vykonáva sa v zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti.“ - **alebo ústavná starostlivosť**);

c) predbežného opatrenia súdu podľa osobitného predpisu, ktorým je rozhodnutie súdu podľa ustanovení § 75 a § 75a Občianskeho súdneho poriadku;

d) rozhodnutím súdu o uložení ochrannej výchovy podľa § 102 Trestného zákona. (Podľa § 102 ods. 1 Trestného zákona: „Ak súd odsudzuje mladistvého, môže mu uložiť ochrannú výchovu, ak a/ o výchovu mladistvého nie je náležite postarané a tento nedostatok nemožno odstrániť v rodine, v ktorej žije; b/ doterajšia výchova mladistvého bola zanedbaná alebo c/ prostredie, v ktorom mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho riadnej výchovy.“).

e) rozhodnutím súdu o uložení výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. (Súd môže podľa § 37 zák. o rodine rozhodnúť o dočasnom odňatí maloletého dieťaťa z osobnej starostlivosti rodičov (najdlhšie na šesť mesiacov) a uložiť mu pobyt v špecializovanom zariadení, ak je preukázané nevhodné správanie detí, ale aj porušovanie povinností rodičov po tom ako výchovné opatrenia napomenutie, dohľad, obmedzenia, poradenstvo nevedli k náprave).

f) rozhodnutím súdu o nariadení ústavnej starostlivosti podľa § 54 zák. o rodine. (Súd môže podľa § 54 ods. 2 zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine v občianskoprávnom konaní nariadiť ústavnú starostlivosť len vtedy, ak: výchova maloletého dieťaťa je vážne ohrozená alebo vážne narušená a ostatné výchovné opatrenia nevedli k náprave alebo, ak rodičia nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa z iných vážnych dôvodov a maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti.).

Podľa § 122 ods. 3 školského zákona do „**reedukačných centier sa spravidla prijímajú deti oboch pohlaví.**“

O prieskume

Tento prieskum nie je zameraný na skúmanie umiestňovania detí do reedukačného centra. **Zameriava sa na preskúmanie činnosti centra z pohľadu:**

1) či opatrenie štátu, akým je obmedzenie osobnej slobody detí umiestnených v reedukačnom centre, v ich prípade plní štátom deklarovaný účel, ktorým je výchovný dohľad, výchova a vzdelávanie detí vrátane prípravy na budúce povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia;

2) či prax, ktorou centrum naplňa jemu štátom zverené poslanie, je zárukou dodržiavania základných práv a slobôd v ňom umiestnených detí.

Dňa 13. marca 2013 uskutočnila Kancelária verejného ochrancu práv v Reedukačnom centre, Zámok 1, Hlohovec (ďalej iba centrum) **svoj neohlásený prieskum** a opakovane a rovnako neohlásene ho uskutočnila aj dňa 20. marca 2013.

Po príchode do reedukačného centra **dňa 13. marca 2013** sme požiadali riaditeľku o zabezpečenie súčinnosti zamestnancov, aj detí, ktoré sa v reedukačnom centre nachádzajú, o predloženie písomnej informácie o aktuálnom počte detí v reedukačnom centre, s uvedením počtu prítomných detí a konkrétnych dôvodov neprítomnosti ostatných detí, o aktuálnom počte zamestnancov reedukačného centra a profesnej štruktúre zamestnancov, najmä koľko učiteľov a koľko vychovávateľov je v zariadení (spolu s predložením dokladov týkajúcich sa dosiahnutej kvalifikácie týchto odborných zamestnancov), o vnútornom poriadku reedukačného centra a školskom poriadku (spolu s poskytnutím ich fotokópie), o ďalších interných predpisoch, na základe ktorých vykonáva zariadenie svoju činnosť a informácie o používaní ochranej miestnosti, spolu s fotokópiami písomných záznamov o dôvodoch a priebehu pobytu detí v ochranej miestnosti za obdobie od januára 2012 do súčasnosti a o umožnenie ohliadky interiérov a exteriéru centra. **Súčinnosť nám bola poskytnutá.**

Prieskum vykonalo 9 zamestnancov Kancelárie verejného ochrancu práv, spolu s verejnou ochrankyňou práv. V tento deň bolo uskutočnených 27 rozhovorov s chovancami reedukačného centra. Rozhovory vykonávali vždy dvaja zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu práv, boli vykonávané bez prítomnosti zamestnancov reedukačného centra, ak s tým dieťa súhlasilo. **Z celkového počtu 33 prítomných detí sme sa zhovárali s 81,8% prítomných detí.** Uskutočnili sme rozhovory s 5 pedagógmi, so 4 vychovávateľmi, s psychológom a s riaditeľkou zariadenia. Bol uskutočnený prieskum priestorov školy, internátnej časti, jedálne, spolu s kontrolou vydávanej stravy, boli preskúmané a v prípade potreby aj vyžiadané potrebné písomnosti a doklady. Verejná ochrankyňa práv navštívila v tento deň aj zriaďovateľa zariadenia – odbor školstva Obvodného úradu Trnava. **Súčinnosť nám bola poskytnutá.**

Dňa 20. marca 2013 uskutočnilo 6 zamestnancov Kancelárie verejného ochrancu práv **neohlásený prieskum**, počas ktorého uskutočnili rozhovory so zástupcom riaditeľky pre mimoškolský výcvik, s 2 vychovávateľmi, zdravotnou sestrou a preskúmali vybranú zdravotnú dokumentáciu, opakovali prieskum stravovania počas výdaja obeda (spolu s rozhovorom s niekoľkými chovancami počas obeda). V tento deň od Okresného riaditeľstva Policajného zboru Trnava, obvodné oddelenie Hlohovec, na mieste zisťovali a overovali informácie o pátraní po deťoch na úteku z reedukačného centra, podaných trestných oznámeniach a vyžiadali si fotokópie niektorých potrebných dokladov. Ďalší 2 zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu zisťovali potrebné informácie a údaje od Okresného riaditeľstva Policajného zboru Trnava, odboru kriminálnej polície a od Okresnej prokuratúry Piešťany. **Súčinnosť nám bola poskytnutá.**

Prieskum, ktorý bol zameraný na zisťovanie bežnej praxe, sme vykonávali formou rozhovorov, miestnym preskúmaním, prieskumom písomností. Rozhovormi sme zisťovali aká je bežná prax centra z pohľadu detí a z pohľadu zamestnancov, vedenia centra a zriaďovateľa. Otázky sa týkali denného režimu, školského vyučovania, mimoškolských aktivít, možnosti detí na kontakt s rodinou, tretími osobami, práva dieťaťa na súkromie, práva dieťaťa byť vypočuté, stravovania, zdravotnej starostlivosti, pozitívneho odmeňovania, trestov, používania ochranej miestnosti, útekov z centra, pridelovania hygienických pomôcok a oblečenia, výživy detí, praktického výkonu pracovnej činnosti zamestnanca

v súvislosti s denným a nočným režimom v reedukačnom centre, ako aj ďalších oblastí, ktoré prirodzene vyplynuli z rozhovorov. Rozhovory s respondentom uskutočňovali vždy dvaja zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu práv a ak dostali jeho súhlas, ich obsah zvukovo zaznamenávali. Po získaní poznatkov v centre Kancelária verejného ochrancu práv preskúmala písomnosti a dokumenty. Predbežné výsledky prieskumu oznámila zriaďovateľovi a požiadala ho o stanovisko.

1. ZISTENIA O PRAXI REEDUKAČNÉHO CENTRA

Dve deti, ktoré podali podnety, v nich uviedli, že v centre sa s deťmi zle zaobchádza a používajú sa tam telesné tresty. Prostredníctvom rozhovorov s deťmi aj s dospelými, z dokumentov a z písomností, aj z iných zdrojov sme zisťovali, aká je skutočnosť a napokon sme zisťovali aj aktuálny postoj zriaďovateľa k našim zisteniam.

Návšteva centra nebola ohlásená a jej dôvod nebol vopred známy. Respondenti nemali možnosť dohodnúť sa medzi sebou o obsahu svojich odpovedí.

1.1 ZAOBCHÁDZANIE S DEŤMI

1.1.1 O používaní telesných trestov, o verbálnej komunikácii

DETI: Uskutočnili sme individuálne rozhovory s 27 deťmi. 17 z nich v rozhovore uviedlo, že v reedukačnom centre **sú voči deťom používané zo strany vychovávateľov telesné tresty**. Je to 62,9 % opýtaných. Spolu s dvomi podávateľmi podnetu teda 19 detí uviedlo, že niektorí vychovávatelia používajú telesné tresty. Niektorí uviedli, že majú osobnú skúsenosť, niektorí, že boli svedkami použitia telesného trestu a niektorí, že o tom iba počuli.

Fyzické tresty sa podľa detí vykonávali fackami, bitím päšťami, kopancami, použitím pracháča, bitkou, následkom ktorej malo vraj dôjsť k zlomenine ruky dieťaťa. Mená vychovávateľov, ktoré deti v individuálnych rozhovoroch označili ako tých, ktorí používajú telesné tresty, sa zhodovali. Šesť mien sa pravidelne v rozhovoroch opakovalo.

Citujem z niektorých rozhovorov s deťmi: „Je pravda, že ak chlapec čosi spraví, tak vychovávateľ ho musí upozorniť. Aj tá jedna facka, to nič, to je normálne, ale tie modriny na krku, to sú veľa. Tu sa viackrát stalo, že vychovávatelia chlapca dobili, keď utiekol. Deje sa to hore na prvom poschodí, zoberú si ho na chodbu“.

„...tak ma vychovávateľ chytil a vykrútil mi ruku a dal mi „kixáky“. Na WC ma zbil, na tvári som mal podliatinu a potom ma dal na ochrannú miestnosť“.

„Vychovávateľ často používa facky, päste, prípadne aj kľúče na udretie chlapcov“.

„Jeden kamarát bol drzý na vychovávateľa, vychovávateľ ho vyplieskal. Kamarát ďalší zaklopal vychovávateľovi, chcel toaleták, vytiahol ho spod kamery, kopol ho do brucha, facky mu dal, nadával mu do cigánov“.

Okrem fyzického násillia uvádzali zo strany niektorých vychovávateľov aj používanie vulgarizmov, ponižovanie a vyhrážanie sa. Uviedli, že niektorí vychovávatelia voči nim používajú výrazy a slovné spojenia ako napr.: „asociáli vyjebaní“, „kokotkovia“, „drbenkovia“ alebo napr. „taká krysa, čo vonku kradne, fetuje sa bude sťažovať?“.

K možnostiam svojej ochrany deti uviedli

Niektoré uviedli, že používanie násilia zo strany vychovávateľov sa snažili v niektorých prípadoch riešiť aj s vedením reedukačného centra, no ich tvrdeniam buď nikto neveril alebo ich námietky **nikto neriešil**.

Citujem z rozhovoru: „Riaditeľka veľmi problémy nerieši, nikto za ňou asi ani nechodí preto. Jeden z chovancov jej povedal, že ho zbil vychovávateľ a riaditeľka mu aj tak neverila a len povedala, že to nie je možné. Chovanec to povedal vedúcemu a ten mu povedal, že je to tvrdenie proti tvrdeniu. Pritom chovanec mal aj modrinu a musel nosiť šatku“.

Chlapec s osobnou skúsenosťou s fyzickým trestom uviedol: „Chcel som podať trestné oznámenie na vychovávateľa, ale vedúci mi povedal, že je to tvrdenie proti tvrdeniu a mohol by som mať na krku obvinenie z krivého obvinenia. Hovoril som to aj ... (členovi rodiny), chcela to riešiť s riaditeľkou, ale som jej to vyhovoril, aby to nechala tak. Za psychológom nechodím, lebo som to skúšal a on je trošku mimo reality“.

Ďalší chlapec na otázku zamestnancov Kancelárie verejného ochrancu práv, či by mohol ísť za niekým s týmto problémom, uviedol nasledovné: „Zbytočne by som išiel. **Riaditeľka to nerieši, nikdy**. Ona vždy pritvrdí vychovávateľovi. Načo tam mám ísť“.

Niektorí chlapci uvádzali, že sa chceli obrátiť na **psychológa**, ale nebol ochotný ich vypočuť, keď to potrebovali alebo im neveril, keď mu hovorili o problémoch s vychovávateľmi. Na otázku, či majú chovanci voči psychológovi dôveru, či sa mu zverujú so svojimi problémami, **všetci** opýtaní uviedli, že nie. Niektorí povedali, že v minulosti tu bola psychologička, ktorá im bola k dispozícii, mohli za ňou prísť a jej prístup hodnotili vo všetkých prípadoch pozitívne.

Citujem z rozhovoru: „Tu sa nedá porozprávať s nikým. Stretol som sa s psychológom, spýtal som sa ho, či by sme sa mohli porozprávať, psychológ povedal, že nemá čas. Nikto sa so mnou nerozpráva“.

Ďalší v tejto súvislosti uviedol nasledovné: „Nemám sa s kým porozprávať, akože napr. so psychológom, čo mám svoje problémy. Napr. doma, tam ma vypočuli všetko, ma vypočuli, poradili. Tu sa napr. vypýtam ku psychológovi, povie psychológ, že nie, nezoberie ma. Ja som sa ho priamo spýtal, keď sa stretneme, že nemám čas napr. mi povedal. Nikto sa ma neopýta, že čo je, čo ťa trápi, prečo utekáš, radšej ti povedia naopak, že choď do p..., s prepáčením za výraz“.

Z rozhovorov vyplynulo, že deti svoje problémy nepredkladajú ani na spoločných stretnutiach – komunitách, prípadne na voľných tribúnach, pretože by to podľa nich aj tak k ničomu neviedlo a nič by sa nezmenilo.

DOSPELÍ: K vyššie opísanému zaobchádzaniu s deťmi dospelí, vrátane riaditeľky reedukačného centra, zhodne uviedli, a to opakovane a pri každej príležitosti, aj mimo rozhovoru, napr. pri chôdzi po areáli centra, že **deťom v takýchto zariadeniach skutočne nemožno veriť**, pretože si vymýšľajú, klamú, hlavne sú agresívne, vypočítavé a ich vyjadrenia sú vždy účelové. Boli sme upozorňovaní na to, že keby sme vedeli o aké deti ide, nemohli by sme im veriť ani slovo a nemohli by sme brať vážne čo povedia.

Počas rozhovorov uskutočnených so zamestnancami sa o deťoch s istou dávkou akceptácie vyjadrovali iba majstri odborného výcviku a minimum z vychovávateľov (dvaja). Z rozhovoru s psychológom, ani pri najlepšej snahe nebolo možné presne zistiť, ako vyzerá jeho konkrétna práca s deťmi, ako, kedy, a s ktorými deťmi ju robí.

Zdravotná sestra na otázku či sa stretla s násilím vychovávateľov voči deťom uviedla: „Viete čo, dlho som **teraz** nemala od chlapcov hlásené, lebo oni keď prídu, stalo sa mi v minulosti, že prišiel a povedal, že pán vychovávateľ, **ale to zase bolo napr. bol po úteku**“.

Na otázku zamestnancov Kancelárie verejného ochrancu práv, či mal chovanec aj fyzické stopy, uviedla: „Väčšinou nič na tele nemal a keď tak väčšinou boli po úteku napr.. A teraz viete, dokážte, či to nemal spôsobené na úteku alebo to bolo tuto spôsobené? Ale zase hovorím, zapisujem všetko tak, jak mi chlapec povie, dám napr. do úvodzoviek alebo s otáznikom, lebo nikdy neviem, ja nemôžem povedať, čo a jako. Zase, ale to sme mali strašne dávno, skôr oni si chlapci vybavujú veci medzi sebou“. Na otázku, či potom, ako zdravotná sestra takéto hlásenie chovanca zapíše, to niekto aj ďalej prešetruje, uviedla: „Áno“. Na otázku, kto to prešetruje, aký je postup, uviedla: „Viete čo, ja to nahlásim väčšinou pani riaditeľke, potom pani riaditeľka postupuje, že teda sa to prešetruje buď vedúci výchovy, keď teda sa to jedná tam, keď v dielni, tak samozrejme z dielne alebo v škole, ale hovorím ja som **teraz dlho** nemala nič“.

DOKUMENTY: V súvislosti s používaním telesných trestov v reedukačnom centre boli **preskúmaním spisovej dokumentácie** na Okresnom riaditeľstve Policajného zboru v Trnave tiež zistené nasledovné skutočnosti:

Rozsudkom Okresného súdu Piešťany sp. zn. 1T 72/2008 zo dňa 25. novembra 2008 bol vychovávateľ reedukačného centra uznaný vinným zo spáchania zločinu ublíženia na zdraví, ktorého sa dopustil, keď dňa 5. januára 2008 v reedukačnom centre v ochranej miestnosti fyzicky napadol mladistvého chovanca domova tým, že ho otvorenou dlaňou ruky udrhel do tváre, niekoľkokrát ho kopol do ľavého boku a do hlavy, čím mu spôsobil roztrhnutie sleziny s krvácaním do brušnej dutiny, pričom slezina musela byť z tela poškodeného lekársky odstránená, zlomeninu 10. – 12. rebra vľavo, pohmoždenie hlavy, krvný výron v okolí ľavého oka, pomliaždenie ľavého ramena, pomliaždenie prednej brušnej steny vľavo, zranenia s dobou liečenia 3 mesiace.

Taktiež bolo zistené, že na základe žiadosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky s poukazom na signalizáciu chovanca ústavu, ktorý uviedol, že voči chovancom sú používané telesné tresty, bola Okresnou prokurátorkou Piešťany dňa

6. mája 2009 uskutočnená mimoriadna previerka. Zo záznamu z mimoriadnej previerky vyplýva, že ankety sa zúčastnilo **36 chovancov, z ktorých 22 uviedlo, že v zariadení sa používajú fyzické tresty**, a to bitka obuškom, facky, bitka hadicou a päťami. Spomedzi ďalších trestov chovanci uviedli najmä šikanu a rasistické urážky spojené s vulgarizmami a vyhrázaním. Ako ďalší spôsob trestania uviedli taktiež uzatváranie do ochranej miestnosti, najmä po útekoch. Taktiež chovanci vo svojich odpovediach uviedli, že vychovatelia používajú rasistické urážky a vulgarizmy a často sú trestaní za maličkosti. V zázname je uvedené, že chovanci reedukačného centra sa sťažovali aj na nedostatočnú hygienu a **uzamykanie toaliet. Podľa ich vyjadrení im je bránené v používaní toaliet podľa potreby.** Vo viacerých odpovediach sa vyskytlo, že počas vyučovania musia zostať v triedach a nemôžu sa voľne pohybovať. Sťažnosti sa týkali i nedostatku jedla.

Okresná prokuratúra Piešťany listom zo dňa 25. mája 2009 oznámila zriaďovateľovi reedukačného centra, Krajskému školskému úradu v Trnave, že zo záverov mimoriadnej previerky vyplýva, **že je tu podozrenie, že voči chovancom sú používané fyzické tresty, najmä v súvislosti s ich útekmi. Ďalej boli zistené tiež skutočnosti, ktoré vyvolávajú podozrenie, že v reedukačnom centre sa uzamykajú toalety, ktoré používajú chovanci, a je im bránené v používaní toaliet podľa potreby.** Z tohto dôvodu požiadala Krajský školský úrad v Trnave o prijatie opatrení za účelom zabezpečenia dodržiavania práv detí v reedukačnom centre. Okresná prokuratúra Piešťany zistené nedostatky oznámila aj Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a taktiež ho požiadala o vykonanie opatrení za účelom zabezpečenia dodržiavania práv detí v reedukačnom centre. Z písomného stanoviska odboru školstva Obvodného úradu Trnava vyplýva, že skutočnosti uvádzané v zázname z previerky okresnej prokuratúry zriaďovateľ preveril a riaditeľka zariadenia prijala opatrenia, ktoré spočívali: v podaní trestného oznámenia na neznámeho páchatel'a pre podozrenie zo spáchania zločinu týrania blízkej a zverenej osoby, v prerokovaní záznamu z mimoriadnej previerky na pedagogickej rade, v preškolení pedagogických zamestnancov z niektorých predpisov, v zabezpečení vyjadrenia sa dotknutých zamestnancov k správe a v zameraní hospitácii na dodržiavanie zákonnosti v reedukačnom centre a komunikáciu medzi pedagogickými zamestnancami a žiakmi.

Ďalej bolo zistené, že dňa 10. júna 2009 podal chovanec reedukačného centra **trestné oznámenie na vychovateľa reedukačného centra** z dôvodu používania fyzických trestov a vyhrážok voči tomuto chovancovi, ako aj voči iným chovancom reedukačného centra. Na základe uvedeného oznámenia bolo uznesením Okresného oddelenia Policajného zboru v Trnave sp. zn.: ČVS: ORP-985/OVK-PN-2009 zo dňa 16. júla 2009 **začaté trestné stíhanie za podozrenie zo spáchania zločinu týrania blízkej a zverenej osoby**, ktorého sa mali dopustiť doposiaľ neustálení vychovatelia.

Uznesením Okresného riaditeľstva policajného zboru v Trnave sp. zn. ČVS: ORP-985/OVK-PN-2009 zo dňa 30. júna 2010 bolo **trestné stíhanie zastavené**, pretože v rámci vyšetrovania nebolo preukázané používanie fyzického či psychického nátlaku vychovateľmi reedukačného centra na chovancov, ďalej obmedzovanie vykonávania

základných hygienických potrieb, ani protizákonná činnosť vychovávateľov pri výkone ich funkcie v centre.

V súčasnosti sú v súvislosti s používaním telesných trestov voči chovancom reedukačného centra vedené nasledovné konania:

Na Okresnom riaditeľstve Policajného zboru Bratislava V bolo dňa 15. januára 2013 podané **trestné oznámenie na vychovávateľa reedukačného centra** za podozrenie zo spáchania prečinu ublíženia na zdraví chovancovi reedukačného centra. Následne bola vec odstúpená z dôvodu miestnej a vecnej príslušnosti na Obvodné oddelenie Policajného zboru Hlohovec. Uznesením Okresného riaditeľstva Policajného zboru Trnava, obvodné oddelenie Hlohovec, zo dňa 8. marca 2013 bola vec odovzdaná na prejednanie priestupku na Obvodný úrad Trnava, odbor všeobecno-vnútornej správy, nakoľko nebol dôvod na začatie trestného stíhania.

Uvedené uznesenie bolo uznesením Okresnej prokuratúry Piešťany zo dňa 14. marca 2013 **z dôvodu nezákonnosti zrušené**. Dňa 14. marca 2013 vydala prokurátorka Okresnej prokuratúry Piešťany v danej veci opatrenie, ktorým uložila vyšetrovateľovi odboru kriminálnej polície, Okresného riaditeľstva Policajného zboru Trnava záväzný pokyn, na základe ktorého má obratom vydať uznesenie o začatí trestného stíhania pre prečin ublíženia na zdraví a po vydaní uznesenia vypočúť konkrétne osoby uvedené v opatrení, ako aj zabezpečiť, aby bol do konania pribratý znalec z odboru psychológie.

Na základe uvedeného opatrenia bolo uznesením **Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Trnave** sp. zn. ČVS: ORP-409/2-OVK-TT-2013 zo dňa 15. marca 2013 **začaté trestné stíhanie** za prečin ublíženia na zdraví, ktorého sa mal dopustiť neznámy páchatel' vystupujúci ako vychovávateľ reedukačného centra.

Ďalšie **trestné oznámenie** bolo podané dňa 24. januára 2013 chovancom **na vychovávateľov reedukačného centra z dôvodu podozrenia zo spáchania trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby**. Uznesením Okresného riaditeľstva Policajného zboru Trnava, obvodné oddelenie Hlohovec, sp. zn. ČVS: ORP-358/HC-TT-2013 bola vec odovzdaná na prejednanie priestupku na Obvodný úrad Trnava, odbor všeobecno-vnútornej správy, nakoľko nebol dôvod na začatie trestného stíhania.

Na Okresnej prokuratúre Piešťany sa nachádza aj **podanie splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity zo dňa 25. januára 2013** odstúpené z Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, ktorá uložila vykonanie previerky zachovania zákonnosti. Uvedené podanie bolo Okresnej prokuratúre Piešťany doručené dňa 1. marca 2013.

ZRIAĐOVATEĽ: Jeho minulý postoj je známy z doterajšej histórie centra, pretože napriek vyššie uvedeným konaniam a zisteniam nedošlo k žiadnej zmene v činnosti centra ani v jeho personálnom zložení a v priebehu prieskumu je už známy aj aktuálny postoj zriaďovateľa.

Keďže niektoré zistenia, ktoré vyplynuli z osobného prieskumu uskutočneného v reedukačnom centre boli alarmujúce a poukazovali na závažné nedostatky, ešte pred dokončením tejto správy som sa rozhodla na ne upozorniť zriaďovateľa reedukačného centra – odbor školstva Obvodného úradu Trnava, **aby mohol začať zabezpečovať nápravu čo najskôr.**

Dňa 22. apríla 2013 mi bolo predložené **písomné stanovisko**, v ktorom **vedúca odboru školstva Obvodného úradu Trnava uviedla nasledovné:** „Používanie vulgarizmov zamestnancami RC Hlohovec, ponižovanie a vyhrážanie odmietame. Pravidelne sa vykonávajú hospitácie na jednotlivých činnostiach, kde je jednou s priorit komunikácia s deťmi. Žiaci majú možnosť informovať vedenie RC Hlohovec o svojich problémoch a námietkach. Pokiaľ by tak urobili, ihneď by sa zo strany vedenia centra pristúpilo k riešeniu. Každý mesiac sa dvakrát konajú voľné tribúny za prítomnosti riaditeľky, psychológa, sociálnej pracovníčky, jednotlivých vychovávateľov a zástupcu pre mimoškolskú výchovu, kde sa všetky deti môžu otvorene vyjadriť k akýmkoľvek problémom v škole, na odbornom výcviku alebo na úseku mimoškolskej výchovy. Pritom ani jeden žiak na voľnej tribúne nepovedal, že by vychovávateľa, resp. pedagogickí zamestnanci používali telesné tresty. **Každé ráno vykonáva riaditeľka RC Hlohovec kontrolu rannej činnosti detí pred ich nástupom do školy alebo odborný výcvik. Ani jej nikto neoznámil žiadnu takúto informáciu. Okrem toho ich učí, ale doposiaľ ani jedno z detí neoznámilo jej ani nikomu z vedenia RC Hlohovec, že by niekto z pedagogických zamestnancov používal telesné tresty.** Ani v schránke dôvery, ktorá je vsadená do dverí kancelárie zástupcu riaditeľky pre odborný výcvik, kde má každé dieťa prístup a od ktorej má kľúče iba riaditeľka RC Hlohovec, takúto vec **žiadne dieťa neoznámilo ani nenapísalo.** Kontrolu dodržiavania zákonnosti v RC Hlohovec vykonáva prokurátorka z Okresnej prokuratúry Piešťany raz za 3 mesiace osobne. Na chodbe je umiestnená schránka, od ktorej má kľúč iba prokurátorka“.

Ďalej sa v stanovisku uvádza: „**Tvrdenie detí, že hlavným dôvodom ich úteku zo zariadenia je používanie telesných trestov a psychický nátlak spolu s urážkami, považujeme z ich strany za účelové.** Pri zadržaní a privezení do zariadenia ani jedno neuviedlo, že by dôvodom úteku bolo fyzické alebo psychické násilie zo strany pedagogických zamestnancov. Ako dôvod úteku najčastejšie uvádzajú: „Potreboval som si niečo vybaviť s mamou lebo ma nebola navštíviť, išiel som za frajerkou, neviem prečo som ušiel, nebudem tu a urobím všetko pre to, aby som tu nemusel byť...“.

V súvislosti s nedôverou chovancov k psychológovi sa v stanovisku uvádza nasledovné: „Žiaci negatívne reagujú na prácu psychológa, že ich nechce a nie je ochotný vôbec vypočuť a pomôcť im. Máme za to, že **žiaci nie sú oprávnení hodnotiť prácu psychológa. Práca psychológa vychádza z jeho pracovnej náplne**“.

V súvislosti s aktuálne vedenými trestnými konaniami sa zriaďovateľ vyjadril v písomnom stanovisku nasledovne: „K trestnému oznámeniu na vychovávateľa reedukačného centra a k podanému trestnému oznámeniu na vychovávateľov reedukačného centra pre podozrenie zo spáchania prečinu ublíženia na zdraví uvádzame, že vo veci

vykonávajú šetrenie príslušné orgány činné v trestnom konaní a po zaslaní meritórnych rozhodnutí môže len súd rozhodnúť o vine alebo nevine. **Platí zásada prezumpcie neviný**“.

1.1.2 O používaní ochranej miestnosti

a) Umiestňovanie detí do ochranej miestnosti, účel jej používania a podmienky pobytu detí v nej

DETI: Zhodne uviedli, že **do ochranej miestnosti sú umiestňované za trest. Najmä po úteku.** Namiesto pojmu ochranná miestnosť používali výraz „basa“, uvádzali, že takto ochrannú miestnosť nazývajú aj vychovávatelia. Chovanci v súvislosti s ochrannou miestnosťou vyjadrovali veľmi negatívne pocity, čo vyplýva napr. aj z nasledujúcich vyjadrení:

„Teraz už basa vyzerá celkom dobre, lebo sme to premaľovali, predtým to tam bolo všetko popísané. **Človek tam pozerá iba do prázdna, nič tam nie je.** Je to najhorší trest. Ja som tam bol 27 hodín. Chodí tam veľa chlapcov, niekedy aj raz za 2 týždne“ .

„Stalo sa raz, že aj u policajtov som sedel celú noc a ešte aj v reedukačnom centre mi dali basu. **Aj som ich prosil,** aby ma tam nedávali, že som sa už dva dni s nikým nerozprával, **ale nepomohlo.** ...Tá basa sa mi vôbec nepáči, tam si môže hocikto hocičo urobiť, nikto tam nekontroluje. **Ešte aj sprchu zamkli a je tam len posteľ bez matracu – doska – nedá sa na nej spať, trčia tam šróby a tlačia.** Do basy som sa dostal, keď som prišiel z úteku, ale chodí sa tam aj za bitku“.

„Keď som prišiel do reedukačného centra tak **som išiel hneď do ochranej miestnosti, pretože som bol pod silným vplyvom liekov z nemocnice – vtedy tam bola pokazená sprcha**“.

Niektorí chlapci uviedli, že boli umiestnení v ochranej miestnosti aj viac ako 24 hodín, pričom uvádzali 26 a 27 hodín. Jeden z chlapcov v rozhovore uviedol, že v ochranej miestnosti nemal počas 24 hodín k dispozícii pitnú vodu, pretože tam netiekla voda a bolo mu prinesené len jedlo. Viacerí v rozhovore uviedli, že aj v čase, keď v ochranej miestnosti nefungovala sprcha, ani WC a netiekla v nej voda, boli chlapci do nej umiestňovaní.

Väčšina z chlapcov, ktorí už niekedy boli umiestnení v ochranej miestnosti, zhodne uviedla, že **ich počas pobytu nikto nenavštívil, len im vychovávatelia nosili jedlo.** Niektorí chovanci uvádzali, že im boli poskytnuté materiály na čítanie – napr. denná tlač alebo nejaká kniha. Nebolo to tak však vo všetkých prípadoch. O tom, či dostanú niečo na čítanie rozhodne vychovávateľ, ktorý ich tam umiestni.

Uviedli, že **počas pobytu v ochranej miestnosti** im nebola poskytnutá žiadna pomoc, ani psychologická, ani psychoterapeutická alebo liečebno-výchovná a počas umiestnenia v ochranej miestnosti na 24 hodín im nikto priebežne nekontroloval zdravotný

stav. Ani jeden v rozhovore neuviedol, že mu bola umožnená vychádzka na čerstvom vzduchu.

Všetci chovanci, ktorí boli umiestnení v ochrannej miestnosti uviedli, že **matrac, vankúš a paplón im bol poskytnutý až večer**, a že počas dňa nemohli pohodlne oddychovať, pretože ležanie na posteli bolo tvrdé a nepohodlné.

DOSPELÍ: Vychovávateľ: „Tá ochranná miestnosť **nie je len za trest**“.

Iný vychovávateľ: „Keď sa vyhráža, že **znovu ujde, tak ho musíme aspoň na 24 hodín zavrieť, aby on mal čas si trochu popremýšľať**“.

Vychovávatelia uvádzali, že **pred umiestnením chovanca** do ochrannej miestnosti sú s riaditeľom, prípadne aj s **psychológom v telefonickom kontakte**. Jeden z nich popisuje postup pri umiestnení do ochrannej miestnosti: „**Policajti prídu**, teda u nás zazvoní, my im otvoríme, ideme tu na to prvé poschodie, tam je väčšinou tá kniha, tam sa zapisuje príchod, príchod policajtov, **priviezli toho a toho**, tam sa nejaké ešte papiere podpisujú pre policajtov, čo ostáva pre nás **a teraz my ho buď umiestnime do ochrannej alebo ho dáme na skupinu. To je v prípade, ak máte podozrenie, že má niečo, vyhádzaný je, moc smrdí...** No príklad ja keď **zavolám vedúcemu alebo sa ho opýtam, že je to častejší útečkar**, napr. policajti nám povedia, že on povedal, že aj tak utečie, tak **aby náhodou nevzniklo v noci niečo, tak ho umiestnime do tej ochrannej miestnosti, aby neutiekol odtiaľ**“.

Vychádzky na čerstvom vzduchu vychovávatelia v rozhovoroch nepotvrdili, jeden v rozhovore uviedol: „Chovanca kontrolovať (v ochrannej miestnosti) má za povinnosť vychovávateľ a psychológ – počas dňa každú hodinu, v noci každé dve hodiny. Dokonca on **môže ísť aj mimo ochrannej miestnosti, ale len na tejto chodbe, však nie, že s ním pôjde niekde von alebo tak**“.

Vychovávatelia v rozhovoroch uvádzali, že počas dňa v ochrannej miestnosti nie je matrac. Jeden z nich uviedol: „**Matrac sa cez deň berie preto, aby tam tí chlapci nechceli chodiť, lebo oni by naschvál robili niečo také, aby nemuseli na odborný výcvik**“.

Ako **pozitívny príklad** uvádzam výpoveď jedného z vychovávateľov o používaní ochranných miestností: „Ja som bol zástanca toho, lebo **upozorňuje sa na to, celá Európa stále razí trend, aby to v reedukačných centrách nebolo**. Ja som hovoril na porade, aby sa to už dávno zrušilo, že to nemá zmysel. **Nevidím v tom zmysel**, ja keď ho chcem izolovať, dám ho na izbu. **Týchto chlapcov niekedy treba izolovať, ale úplne mi postačí na to, keď mu poviem, aby si išiel sadnúť do svojej izby**, kde spávajú, do svojej spálne, **buď tu pol hodinu**, ja prídem za pol hodinu, **už si sa ukludnil, keď je agresívny**“. Meno tohto vychovávateľa ani jeden z chlapcov neuviedol ako takého, ktorý používa telesné tresty alebo nadávky, ponižovanie, prípadne iné formy zlého zaobchádzania. Práve naopak, o jeho prístupe sa vyjadrovali pozitívne.

DOKUMENTY: Počas osobného prieskumu bola vyhotovená fotokópia **knihy ochrannej miestnosti**, ktorá obsahovala záznamy od 18. decembra 2012 do 27. februára

2013, teda obdobie cca troch mesiacov. Kniha obsahuje 21 záznamov o pobyte chovancov v ochrannej miestnosti za uvedené obdobie.

V záznamoch z knihy ochrannej miestnosti sú uvedené aj tieto **dôvody umiestnenia**: „Z dôvodu závislosti na drogách, v minulosti liečený, pokúsil sa o útek. Pri záchypte kládol odpor a vyhrážal sa opätovným útekom“. Aj napr.: „Z dôvodu závažného porušenia domáceho poriadku, fajčil v priestoroch ubytovne a bol verbálne agresívny“. Ďalší dôvod: „Z dôvodu zmeny psychického stavu/známky depresie s možnosťou agresie“. Alebo napr.: „Menovaný po opakovaných útekoch z RC dovezený. Pozitívne testovaný na THC. Vzhľadom na doznívanie THC z organizmu a zmeny správania“.

Väčšina chlapcov (až 16 z celkového počtu 21) bola podľa záznamov umiestnená do ochrannej miestnosti **na celých 24 hodín**. Zo zvyšných záznamov vyplýva, že 5 bolo umiestnených v ochrannej miestnosti nasledovne: jeden na 22 hodín, dvaja na 20 hodín, jeden na 16 hodín a len dvaja boli umiestnení na kratší čas – jeden na 9 a jeden na 5 hodín. Zo záznamov je zrejmé, že chlapci sú do ochrannej miestnosti umiestňovaní aj mimo pracovného času psychológa a riaditeľky.

Písomné záznamy nachádzajúce sa v knihe ochrannej miestnosti reedukačného centra neobsahovali **žiadne údaje o rozsahu poskytnutej** psychologickej, psychoterapeutickej, liečebno-výchovnej **pomoci** alebo zdravotnej **starostlivosti**. V záznamoch je uvedený iba údaj o čase kontaktu psychológa a stručný dôvod umiestnenia v ochrannej miestnosti.

Napr. záznam z ochrannej miestnosti zo dňa 26. februára 2013 obsahuje nasledovný záznam psychológa: „Z dôvodu zmeny psychického stavu/známky depresie s možnosťou agresie“. **Okrem záznamu o čase podania olovrantu a večere a zápise o čase hygieny tu však nie je žiaden záznam o tom, či bola chovancovi poskytnutá nejaká psychologická alebo iná starostlivosť** napriek zmene psychického stavu so známkami depresie. V zázname chýba dokonca aj presný čas umiestnenia chovanca do ochrannej miestnosti.

Podľa záznamov sa potvrdilo, že v ochrannej miestnosti v určitom období nefungovalo WC a sprcha.

Iba niektoré záznamy z knihy ochrannej miestnosti **obsahovali pri údají o vychádzkach na čerstvom vzduchu čas**. V záznamoch sa nachádzajú časové záznamy s tým, že by sa malo jednáť o pobyt chovanca na čerstvom vzduchu, pri niektorých sa nachádza len **poznámka hygiena**.

b) O zariadení a vybavenosti ochrannej miestnosti

Zistenia z ohliadky ochrannej miestnosti centra:

V čase uskutočnenia prieskumu sa žiadny chovanec v ochrannej miestnosti nenachádzal.

Vstupné dvere do ochrannej miestnosti sú nepriehľadné, pohľadom cez ne nie je možné zistiť, čo sa vnútri miestnosti odohráva.

V ochrannej miestnosti nie je privolávacie zariadenie.

V ochrannej miestnosti bol **iba rám postele (bez matraca)**, ktorý nebol pevne prichytený k podlahe. **Iný nábytok okrem rámu postele sa v ochrannej miestnosti nenachádzal.**

Mreže predeľovali izbu tak, aby nebol prístup k oknu. Okno nie je možné otvoriť bez odomknutia zámku na mrežiach.

Ďalšie mreže sa nachádzali v chodbičke za dverami do ochrannej miestnosti.

Podlahovú plochu a výšku ochrannej miestnosti sme nezisťovali. Podlaha je pokrytá parketami. Stena v chodbičke a stena s oknom sú namaľované zelenou farbou. V izbe je samostatné WC a kúpeľňa so sprchou a umývadlom. Overený bol prívod vody v kúpeľni a zistené bolo, že kúpeľňa je vo funkčnom stave.

Osvetlenie v ochrannej miestnosti nie je možné ovládať, zasvietiť možno iba zvonka, vypínač je mimo ochrannej miestnosti.

Drevená stolička bola spojená so stolíkom do jedného celku a bola umiestnená mimo ochrannej miestnosti, na chodbe, z dôvodu, že bola údajne poškodená chovancom umiestneným v ochrannej miestnosti.

1.1.3 O niektorých obmedzeniach

a) O možnosti používať toalety počas vyučovania

DETI: V rozhovore so zamestnancami Kancelárie verejného ochrancu práv takmer všetci chlapci zhodne uviedli, že **počas vyučovania nemôžu používať toaletu** podľa potreby. **Možnosť používania toalety je obmedzená len na prestávku po 3. vyučovacej hodine (veľká prestávka) a potom po 5. vyučovacej hodine.**

Toto obmedzenie považujú chovanci za veľmi nepríjemné, najmä z dôvodu, že po raňajkách odchádzajú na vyučovanie a následne nemajú možnosť použiť toaletu skôr ako po 3. vyučovacej hodine. Toalety sa nachádzajú mimo školských priestorov na chodbe, ktorá je oddelená od školských **priestorov dverami, ktoré sú uzamknuté.**

Na otázku ako často môžete chodiť na toaletu, odpovedal jeden z chovancov nasledovne: „**Keď sme v škole, keď sme doobeda na praxi, tak ideme dvakrát za celý deň.** Po raňajkách nás pošlú rovno do školy, ani na malú potrebu, však aj predsa keď sa najem, tak aj na malú potrebu chcem aspoň ísť, ale nič, nemôžeme ísť. Nepustia nás. Na výchove môžeme ísť kedy chceme“.

Ďalší chlapec napr. uviedol: „A ešte jednu vec by som chcel povedať, že je tu taká strašná haluz, že je škola napr. a zoberte si, že ráno vstanete o šiestej, musíte si spraviť ten rajón, musíte ísť na lieky, umyť sa, obliecť, musíte to postíhať do tých 20 minút, do pol hodiny, potom idete do školy a zrazu prídete a potrebujete ísť na WC a po prvej hodine

napr. už to nevydržíte a musíte sa spýtať, že pani učiteľka prosím vás ja potrebujem ísť na WC, už vážne to nevydržím. Povedia vám, že **počkaj po tretej hodine, lebo po tretej hodine je prestávka. WC sú zamknuté a cez tieto dvere sa nedostanete**“.

DOSPELÍ: Dávali vyhýbavé odpovede, keď bol v súvislosti s uvedenými skutočnosťami požiadaný o názor **vychovávateľ**, odpovedal nasledovne: „Ja som si myslel, že tu predsa to funguje tak, že štyridsaťpäť minút sú v triede a majú prestávku, čiže idú na záchod nie?“. Keď mu bolo oznámené, že WC je zamknuté uviedol: „Tak to je choré potom samozrejme“.

Iné pramene: Okresná prokuratúra Piešťany vo svojej správe už v roku 2009 uviedla: „Ďalej boli zistené tiež skutočnosti, ktoré vyvolávajú podozrenie, že v Reedukačnom centre v Hlohovci sa uzamykajú toalety, ktoré používajú chovanci a je im bránené v používaní toaliet podľa potreby. Bránenie a obmedzovanie vo vykonávaní základných hygienických potrieb chovancom umiestnených v reedukačnom centre je v rozpore s ustanoveniami § 144 ods. 1 písm. i) a písm. j) školského zákona, v zmysle ktorých dieťa alebo žiak má právo na výchovu a vzdelávanie v bezpečnom a hygienicky vyhovujúcom prostredí. Taktiež má právo na organizáciu výchovy a vzdelávania primeranú jeho veku, schopnostiam, záujmom, zdravotnému stavu a v súlade so zásadami psychohygieny“.

ZRIAĐOVATEĽ: V písomnom stanovisku pre verejnú ochrankyňu práv k tomuto jej zisteniu uviedol: „K údajnému bráneniu používania toaliet počas vyučovania podľa potreby je nutné uviesť, že tento pocit žiakov pravdepodobne vyplýva z priestorového riešenia jednotlivých tried školy a umiestnením toaliet mimo objektu školy. Žiaci počas prestávok samozrejme môžu ísť na toalety, ak o to požiadajú učiteľa, ktorý vykonáva dozor. Nie je možné, aby žiaci hromadne navštevovali toalety počas každej prestávky, nakoľko toto zneužívajú, a to najmä na fajčenie. V priestoroch toalety sa často žiaci snažia o vybavovanie si účtov medzi sebou preto, lebo sa jedná o priestor, kde pedagóg nesmie byť neustále prítomný. Individuálne môžu deti používať toalety podľa potreby počas každej prestávky“.

b) O pravidlách pridelenia toaletného papiera, hygienické potreby

DETI: V rozhovoroch zhodne uvádzali, že pociťujú problém s nedostatkom toaletného papiera, pretože **na mesiac majú pridelený jeden toaletný papier na osobu na výchovu a jeden počas vyučovania. Ak ho minú skôr, majú problém s pridelením ďalšieho, musia si toaletný papier požičiavať od ostatných chovancov alebo používať hygienické vreckovky.**

Niektorí chovanci uvádzali aj to, že **spodnú bielizeň si musia prať sprchovým gélom, keďže im nie je poskytnutý prášok na pranie.**

DOSPELÍ: Skutočnosť, ako sa prideluje toaletný papier potvrdili vo výpovediach aj vychovávateľa: „Na začiatku dostane 1 toaletný papier na výchovu. Za 2 až 3 týždne dostane

d'alší. Dostávajú tiež jeden v škole na výcviku. Musí si ho dať do vrečka, keď ho potrebuje, pretože tam nie sú skrinky“. Uvádzam vyjadrenie ďalšieho vychovávateľa: „Toaletný papier fasujú chlapci raz za mesiac. Títo chlapci majú rodičovskú odmenu, toaletný papier si oni kupujú svoj vlastný. Môj oddiel má toaletného papiera nazvyš, tony v sklade“. Vedúci výchovy uviedol, že toaletného papiera je dostatok.

1.1.4 O dennom režime, o bodovacom systéme hodnotenia správania

a) O vyučovaní

DETI: Niektoré uvádzali, že si študijný odbor **mohli vybrať sami, iné uvádzali, že ho dostali pridelený**. Dôvody nevedia. Z vyjadrení chlapcov vyplýva, že vzdelávanie v reedukačnom centre je **zamerané hlavne na odborný výcvik**, majstrov rešpektujú, majú k nim dobrý vzťah. K teoretickej príprave neuvádzali takmer nič, ani o príprave na vyučovanie sa nevyjadrovali. Na naše otázky, ako by si napr. napísali žiadosť o prijatie do zamestnania, štruktúrovaný životopis, nevedeli reagovať.

DOSPELÍ: Podľa vyjadrenia viacerých vychovávateľov je úroveň vzdelávania chovancov v reedukačnom centre nedostatočná: „**V škole je potrebné chlapcom zvýšiť latku, pretože sa od chlapcov vyžaduje menej ako v normálnych školách**“. Poukazyvali na to, že pre nedostatok peňazí majú málo materiálu na praktickú prípravu. Majstri odborného výcviku považovali za veľký problém **materiálne vybavenie dielni**, ktoré je nedostatočné, pričom uvádzali, že zvyčajne pracujú s drevom z rozbitých postelí, s rezivom, s odpadom.

Podľa názoru niektorých vychovávateľov by bolo tiež potrebné využiť chuť chovancov pracovať, napr. formou zabezpečenia spolupráce s firmami. Chlapci by tak boli viac motivovaní a dostávali by finančnú odmenu. Taktiež uvádzali, že nielen maliarov, ale aj ostatných chovancov by bolo potrebné posielat' aj na externé pracoviská.

DOKUMENTY: Z rozvrhu hodín, ako aj z vyjadrení chovancov vyplýva, že **prevažnú časť týždenného vyučovacieho času tvorí praktické vyučovanie**. Z plánu hlavných úloh na školský rok 2012/2013 vyplýva, že cudzí jazyk sa vyučuje iba v jednej triede (nemecký jazyk).

Kontrolou, ktorú vykonal zriaďovateľ v čase od 27. februára 2013 do 14. marca 2013 **bolo zistené porušenie všeobecne záväzných predpisov, ktoré ustanovujú kvalifikačné predpoklady zamestnancov**, pričom bola reedukačnému centru uložená povinnosť prijať konkrétne opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov.

Reálny aj tabuľkový počet detí pripadajúcich na pedagógov a vychovávateľov centra k 13. marcu 2013 zobrazuje tabuľka:

Názov zariadenia	Celková kapacita	Počet prítomných detí	Počet detí na úteku	Celkový počet detí
Reedukačné centrum Hlohovec	60	33	9	42

Počas neohláseného prieskumu bolo z celkovej určenej kapacity centra do centra umiestnených 42 detí a z nich bolo prítomných 33 detí, 9 bolo na úteku.

b) O trávení času po vyučovaní

DETI: V čase po skončení vyučovania **musia byť až do večere v klubovni.** V klubovni majú k dispozícii len stoličky, žiadny pohodlný oddych na nich nemajú. **Aj poobede tak všetok čas trávia v kolektíve vo svojej skupine.** Chlapci v rozhovoroch uvádzali, že počas dňa, ani po vyučovaní, nemajú voľný prístup do svojich izieb, pretože sú **zamknuté.** Izby sa používajú iba ako spálne a odomykajú im ich až po večeri. Zhodne uviedli, že po vyučovaní nemávajú žiaden zaujímavý program, ani zaujímavý organizovaný voľný čas. Nemajú dostatok aktivít. Kontakt medzi jednotlivými výchovnými skupinami je zakázaný. Na otázky o rôznych aktivitách, ktoré vedenie centra prezentuje v písomných materiáloch, ako napríklad na pravidelnej báze realizované (tzv. terapeutické), žiaden z chlapcov nevedel vôbec reagovať a spontánne si tiež na žiadne výraznejšie aktivity nespomenuli.

DOSPELÍ: Spôsob trávenia času opísali podobne ako ho opísali chlapci. Spomenuli športové aktivity a účasť centra na športových súťažiach. Uviedli, že všetky aktivity chovancov sú kolektívne. V rozhovoroch aj vychovatelia potvrdili, že práca s chovancami po vyučovaní nie je dostatočná. Príčinou je nedostatok peňazí na rôzne aktivity. **Individuálny prístup vo výchove v rozhovoroch vôbec nespomenuli, iba dozor nad celou skupinou.**

c) O vychádzkach

DETI: V rozhovoroch takmer všetci uviedli, že spoločné vychádzky s vychovávateľmi sa uskutočňujú **len veľmi zriedka,** niektorí uvádzali interval raz za dva týždne, niektorí raz mesačne, niektorí ešte menej. Uviedli, že individuálne vychádzky sa nerealizujú vôbec. Nedostatok vychádzok pokladali za **veľký problém.**

V tejto súvislosti uvádzali napr.: „**Tu ani von nechodíme, však tu sme furt zatvorení, stále.** Ja som tu sedem mesiacov a možno raz som bol na vychádzke tu dole v panskej (pozn. zámocký park). Ani po dvore nemôžeme chodiť, nič“.

Jeden z chovancov na otázku, čo by v reedukačnom centre zmenil, keby mal možnosť, uviedol: „... **zatvorený a otvorený oddiel.** Tí, čo sa dobre správajú, by mali možnosť ísť sami von. **Nikoho som nezabil, aby som bol 4 roky zavretý“.**

Niektorí chovanci uvádzali, že ani na nákupy sa vôbec nechodí, niektorí uvádzali, že na nákupy sa dostanú **raz do mesiaca**. Možnosť, aby si urobili **nákup potravín prípadne hygienických potrieb za vreckové, je nepravidelná, nepredvídateľná a vôbec nie je bežná**, viaže sa na dobré body.

DOSPELÍ: V rozhovoroch, v ktorých opísali vychovatelia svoju bežnú dennú činnosť a bežný obsah svojej práce, **potvrdili, že možnosť individuálnych vychádzok sa nerealizuje, a že kolektívne vychádzky, to je vlastne možnosť odmeny za dobré správanie celej skupiny**, náplňou vychádzky je vlastne cesta na nákup do potravín, v ktorých si chlapci môžu za svoje vreckové niečo kúpiť. Potvrdili (v marci 2013), že chlapci vreckové za prvé tri mesiace roka 2013 ešte nedostali. Jeden z vychovateľov povedal v rozhovore: „To, že nedostali peniaze tri mesiace, to je veľký problém ...som na to tu upozornil. Moji chlapci majú, lebo ja som im tie peniaze našetril. Moji chlapci chodia každý mesiac (na nákupy). Či mi oni peniaze dajú, alebo nedajú. **Ja nemôžem teraz čakať na ich peniaze, lebo to niekedy trvá aj päť mesiacov, niekedy**“.

ZISTENIE Z OHLIADKY: Budovy reedukačného centra sú stále uzamknuté. Voľný pohyb v rámci zariadenia nie je možný. V rámci celého areálu reedukačného centra voľný pohyb tiež nie je možný. Chlapci sú stále pod dohľadom zamestnancov reedukačného centra. **Zdržiavajú sa v skupinách a len pod dozorom príslušného zamestnanca.**

d) O bodovacom systéme hodnotenia správania

V reedukačnom centre používajú bodovací systém. Je založený na bodovaní správania plusovými a mínusovými bodmi a na princípe **spoločnej zodpovednosti**.

DETI: Všetci v rozhovore vyjadrovali nespokojnosť s takýmto bodovacím systémom. Kritizovali, že plusové body sa dajú získať iba v obmedzenom a malom počte, zatiaľ čo **mínusové body „schytáte za každú maličkosť“**. Niektorí uviedli, že v podstate je úplne jedno, či sa správajú dobre, pretože **všetky mínusové body** sa spočítavajú a funguje princíp **„kolektívnej viny“**, potrestaní sú všetci zo skupiny, aj tí, ktorí nemajú vyšší počet negatívnych bodov.

DOSPELÍ: V podstate nemali výhrady voči tomuto systému bodového hodnotenia správania, niektorí by privítali možnosť vyššieho počtu plusových bodov.

e) O vreckovom

V čase prieskumu chlapci už **tri mesiace nedostali vreckové**.

1.1.5 O kontakte s rodinou a tretími osobami, prístupe k informáciám a o informovanosti o svojich záležitostiach:

a) Návštevy

DETI: Uvádzali, že návštevy môžu mať len cez víkendy a aj to len návštevy rodičov. Tiež uvádzali, že iné osoby ako rodičia ich do centra nemôžu prísť navštíviť.

DOSPELÍ: K návštevám niektorí uviedli, že za niektorými deťmi rodičia prídu, ale za veľa deťmi chodia iba zriedkavo.

DOKUMENTY: Podľa školského poriadku školského internátu, v dobe určenej riaditeľkou centra môže dieťa prijímať návštevy najbližších príbuzných. **Návštevy sú povolené každú nedeľu v čase od 9.30 do 18.00 hod. Riaditeľka centra môže povoliť návštevy príbuzných i mimo stanovené termíny.** Podľa školského poriadku školského internátu sú teda návštevy rodičov povolené len v nedeľu. **Okrem najbližších príbuzných nie sú povolené návštevy žiadnym tretím osobám.**

b) Telefón

DETI: Väčšina detí uvádzala, že rodičia im môžu telefonovať len počas víkendu, pričom uvádzali aj to, že rodičia sa im často nevedia dovolať, pretože sa stáva, že vychovávateľ nedvíha telefón. Pár detí uviedlo, že rodičia im môžu volať aj počas týždňa. O tom, že je rozdielny prístup medzi výchovnými skupinami detí nevedeli. Tie, ktorým nie je umožňovaný telefonický kontakt s rodičmi počas týždňa si mysleli, že je to rovnaké vo všetkých skupinách.

Uviedli, že v reedukačnom centre nemôžu mať pri sebe mobilné telefóny, po príchode sú im odobraté. Počas pobytu **nemajú možnosť z mobilu telefonicky kontaktovať svojich príbuzných, prípadne tretie osoby.** Nemôžu tak robiť ani z telefónov – pevnej linky, ktoré sú v reedukačnom centre. Nemajú možnosť telefonického kontaktu s inými osobami ako s najbližšími príbuznými.

Príbuzní detí: Podľa školského poriadku školského internátu telefonický kontakt s rodičmi je možný v čase od 19.00 hod do 20.00 hod. a v sobotu a v nedeľu v čase od 9.30 do 20.00 hod.

DOSPELÍ: Jeden z vychovávateľov uviedol: „Rodičia im môžu volať od pondelka do piatku večer od 19:00 do 20:00. Niektorí chovanci majú kontakt s rodičmi stále, o niekoho sa polroka nikto nezaujímal. Chlapci mali aj telefónny automat dole, ale si ho rozbili a telekomunikácie povedali, že sa im to neoplatí prevádzkovať. S priateľmi môžu mať kontakt jedine listom, telefonovať môžu iba rodičia. Mobily majú zakázané z dôvodu, že si chalani objednávali fľašky, volávali záchranku a robili falošné poplachy a potom sa smiali z okna, keď prišla záchranka“. Iný vychovávateľ uviedol, že rodičia nemôžu volať chovancom každý

deň: „V piatok, sobotu a nedeľu môžu chlapcom volať rodičia“. Každá skupina má k dispozícii jeden telefón, ktorý sa nachádza v miestnosti vychovávateľa.

DOKUMENTY: Počas prieskumu bola vyhotovená fotokópia **knihy, v ktorej sú zaznamenané telefonáty príbuzných dieťaťu za 14 dní.** Z uvedenej knihy bol zistený výrazný rozdiel medzi prijatými telefonátmi u jednotlivých skupín. Kým napr. deti zo 4. a 5. výchovnej skupiny mali za 14 dní skoro rovnaký počet telefonátov – 17 a 16 telefonátov, deti z 2. a 3. výchovnej skupiny len po 3 telefonáty počas 14 dní. Výchovná skupina č. 1 mala zaznamenaných 6 telefonátov počas 14 dní.

c) Internet a prístup k informáciám

DETI: Chlapci v rozhovoroch zhodne uvádzali, že možnosť prístupu na internet majú len **jedenkrát do týždňa** (v rámci tzv. počítačového krúžku), aj to len v prípade, **ak nemajú určitý počet mínusových bodov.** Možnosť častejšieho prístupu na internet nám (ani v prípade získania dobrých bodov) žiaden z chlapcov v rozhovore neuviedol. Podľa toho, čo uvádzali, možnosť prístupu k internetu v skutočnosti znamená, že sa dostanú k počítaču, neznamená to, že im niekto ukazuje a inštruuje ich **ako môžu požívať internet.**

DOSPELÍ: V rozhovoroch spomenuli možnosť prístupu na internet raz za týždeň v rámci počítačového krúžku, ak chovanec nemá mínusové body.

Zriadovateľ v písomnom stanovisku uviedol, že nie je dôvod rozširovať možnosť prístupu na internet. Zároveň uviedol, že žiaci, ktorí sa správajú v súlade so školským poriadkom, majú možnosť prístupu na internet aj častejšie.

d) Informovanosť detí o svojich záležitostiach

DETI: Chlapci v rozhovoroch zhodne uviedli, že **nemajú informácie, ktoré sa ich týkajú priamo,** a že by ich chceli mať. Chceli by, aby im boli poskytované zo strany reedukačného centra, prípadne zo strany iných orgánov verejnej správy, ktoré o nich rozhodujú. Väčšinou uviedli, že nemajú žiadny, prípadne len veľmi zriedkavý, kontakt so sociálnymi kurátormi. Nevedeli a nerozumeli tomu, čo znamenajú niektoré výchovné, prípadne ochranné opatrenia, ktoré sa ich priamo týkajú, kedy a za akým účelom im môžu byť uložené, kedy a ako o nich rozhodol súd, nevedeli ani o obsahu správ, ktoré sú o nich na súde predkladané. **Nikto s nimi tieto veci nepreberal.**

1.1.6 O spolupráci centra s rodinou detí

Z prieskumu reedukačného centra vyplýva, že centrum s rodičmi nepracuje vôbec. Jeho činnosť vo vzťahu k rodičom, či rodine detí, ktoré sú v ňom umiestnené nie je **žiadna.** Okrem rodičovských združení, ktoré reedukačné centrum raz ročne organizuje, neuskutočňuje smerom k rodine žiadne aktivity.

Vychovávateľa v rozhovoroch uvádzali, že len málo rodičov skutočne javí záujem o svoje deti umiestnené v reedukačnom centre.

1.1.7 O útekoch z centra

DETI: Niektorí chlapci uviedli, že používanie fyzických trestov a psychický nátlak, spolu s urážkami, boli hlavným dôvodom ich úteku z reedukačného centra, keďže nevedeli, ako inak majú situáciu riešiť a nikto im nepomohol. Chovanci často uvádzali, že k útekom by nedochádzalo, ak by mohli byť častejšie s rodinou, keby mali viac vychádzok. Niektorí uvádzali, že útek bol jediným možným riešením, keďže sa obávali opätovného fyzického ako aj psychického násillia zo strany vychovávateľov. Niektorí uviedli, že sú tu ako vo väzení, že nevedia nič o tom, čo sa vonku deje, že sa nemôžu s nikým stretnúť, ani mať žiadnu návštevu, že **sa to nedá vydržať**. Všetci vedia, že za útek je trest „basa“, ani jeden neuviedol, že sa navrátilcovi po úteku niekto venuje, že sa mu poskytuje nejaká pomoc, iba „basa“.

DOSPELÍ: K problému útekov zhodne uvádzali – oni budú vždy utekať, to sú také deti, ale nie preto, čo oni hovoria, ale preto, aby si mohli dať drogu a podobne. Vy neviete akí sú. Im nemôžete veriť ani slovo. Zamestnanci, vrátane riaditeľky zariadenia opakovane uvádzali: „To sú také deti, že oni budú vždy utekať. Čo s tým urobíte? Nič“.

DOKUMENTY: Pri osobnom prieskume bola vyhotovená fotokópia časti „knihy útekov“, v ktorej je zaznačené meno dieťaťa, dátum, hodina jeho úteku, zaznačené je odkiaľ utiekol (napr. pri presune na večeru, z dielne, nevrátil sa z prázdnin a pod.) a dátum, hodina návratu dieťaťa, ako aj odkiaľ bol zabezpečený jeho návrat (napr. zadržaný príslušníkmi Policajného zboru, navrátil sa sám a pod.).

Preskúmaním dokumentácie bolo zistené, že za rok 2012 bolo zaznamenaných 117 útekov z reedukačného centra. V období od 1. januára 2013 do 11. marca 2013 bolo v „knihe útekov“ zaznamenaných 47 útekov. Počas osobného prieskumu bolo na úteku 9 z celkového počtu 42 chovancov.

1.1.8 Všeobecne o praxi umiestňovania detí do reedukačných centier

Pracovníci sociálnoprávnej ochrany v rozhovoroch s nami uviedli, že zariadenie, ktoré súdu navrhuje na umiestnenie dieťaťa, väčšinou nemôžu vyberať podľa individuálnych potrieb dieťaťa, ale podľa toho, v ktorom zariadení je práve v čase súdneho konania voľné miesto. Umístnenie dieťaťa je určujúce aj pre jeho budúcu profesiu.

Z rozhovorov so zamestnancami reedukačného zariadenia vyplynulo, že im robí ťažkosť, že od roku 2008 sa nevykonáva diagnostika detí v diagnostickom ústave a deti už nie sú umiestňované podľa toho, aký typ zariadenia je najvhodnejší pre ich reedukáciu.

Viacerí vychovávateľa v rozhovoroch uvádzali, že pre ich prácu je prekážkou umiestnenie detí do centra bez ich diferenciacie. Uvádzali pri tom, že podľa nich by niektorí chovanci v reedukačnom centre ani nemali byť. V reedukačnom centre sú spolu chovanci, ktorí boli umiestnení kvôli záškoláctvu, s chovancami, ktorí sem boli umiestnení kvôli trestnej činnosti, problémom s drogami alebo tiež s chovancami, ktorí majú vážnu psychiatrickú diagnózu. Práca s tak rôznymi chovancami je potom veľmi náročná na organizáciu a neostáva im čas na individuálny prístup. Taktiež niektorí vychovávateľa uvádzali, že chovanci by v reedukačnom centre nemali byť takú dlhú dobu.

Pri rozhovoroch s vychovávateľmi v reedukačnom centre sme zisťovali, či absolvovali nejaké odborné školenia v súvislosti s motivovaním detí, ich výchovou, so zvládaním agresivity detí. **Z rozhovorov vyplynulo, že vychovávateľa žiadne takéto školenia neabsolvovali.**

1.2 VÝŽIVA, ZDRAVOTNÁ A ĎALŠIA STAROSTLIVOSŤ O ROZVOJ DETÍ

1.2.1 Výživa

DETI: Všetci chlapci v rozhovore uviedli, že dostávajú málo stravy. Najmä večer **sú hladní.** Okrem toho hovorili, že skupina, ktorá chodí na obed prvá, má menšie porcie ako druhá skupina. Nedostatok jedla vnímali ako veľmi nepríjemný. Väčšina chovancov sa však sťažovala okrem malého množstva jedla aj na jeho kvalitu a hygienu pripravenej stravy. Uvádzali, že v jedle sa často nachádzajú vlasy, prípadne iné nečistoty. Okrem toho chlapci, s ktorými sme viedli rozhovory v poobedňajších hodinách tvrdili, že „dnes“ boli porcie väčšie ako zvyčajne a všetko išlo trochu inak.

DOSPELÍ: Aj podľa niektorých vychovávateľov je stravná jednotka pre chlapcov vzhľadom na ich vek nedostatočná.

PRIESKUM: Pri výdaji stravy sme nezistili nedostatky v hygiene podávaného jedla.

ZRIAĐOVATEĽ: V písomnom stanovisku uviedol: „Pri poskytovaní jedál a nápojov sa RC Hlohovec riadi finančným pásmom pre deti od 15 – 18/19 rokov v internátnych školách a školských zariadeniach v súlade s § 6 ods. 5 písm. b) vyhlášky Ministerstva školstva SR č. 330/2009 Z. z. o zariadení školského stravovania. **Výška finančného pásma v súlade s uvedenom legislatívou je 2,80 € s rozdelením na jednotlivé jedlá: raňajky 0,42 €, desiatka 0,20 €, obed 1,19 €, olovrant 0,21 €, večera 0,69 €“.**

1.2.2 Zdravotná starostlivosť

DETI: Väčšinou uviedli, že majú **negatívnu skúsenosť**. Veľmi negatívne hodnotili prístup zdravotnej sestry k nim. Viacerí uviedli, že napr. **na zubné ošetrenie sú aj napriek akútnej bolesti objednávaní až po 2 – 3 týždňoch**. Uvádzali, že **sa z jej strany stretávajú s odsúvaním problémov, podceňovaním problémov, ako aj so spochybňovaním reálnych zdravotných problémov**: „Tri dni ma bolela hlava, tlaky, malátny, povedal som zdravotnej, že som chorý, nedostal som tabletku od bolesti, až keď som mal horúčku, dala mi strepsils, potom na ďalší deň mi dala medipirin, ale k lekárovi ma nedala. Mal som zápal zuba – asi po dvoch týždňoch tabletiék mi opuchla tvár a až vtedy ma objednali k zubárovi. Keď ma bolela hlava, vychovávateľ mi z domu nosil lieky, až potom, keď boli oznamy v karte, keď sa viackrát sťažoval, to začali riešiť“.

Ďalší z chovancov uviedol napr.: „Mal som problémy s kolenom, mal som tam vodu, tak mi dala obväz a natrela mi to len masťou. Potom som sem chodil ako každé ráno hlásiť, mal som tam vodu, aj som o tom vedel, no a asi po týždni so mnou išla k doktorovi, po dvoch. A keď som jej to najprv povedal, tak som bol doma a doma som to fakt neriešil, lebo nemal som ani kartičku poistenca normálnu, som mal len prefotenú, tak som to ako neriešil fakt, doma a mi povedala, že mal si si to doma riešiť, že to je tvoja starosť“.

DOSPELÍ: Zdravotná sestra: „**Akútne bolesti tiež rozlišujeme, keď už začne chalan si pýtať tabletku, vtedy áno, pretože on keď napr. povie, že bolí ma zub, ja viem, že chce ísť von, ja nehovorím, hovorím, že oni majú zuby v katastrofálnom stave, že iné bych nerobila, keby, tak by sme len zuby robili, lebo to je v strašnom stave, ale pokiaľ napr. už vidím, že chalan si pýta aj tabletku, tak viem, že ho to naozaj bolí, lebo hovorím, oni aj vymýšľajú koľkokrát, lebo kamarát ide vtedy alebo tak, to riešime akútne, keď nie, keď vidím, že len napr. lebo ja im hovorím aj dopredu hláste sa mi, lebo dosť dlhú čakaciu dobu máme u zubára**“. Na otázku, či niekedy má problém zabezpečiť im ošetrenie, uviedla: „Niekedy áno, lebo niekedy mám aj súrnejšie veci alebo napr. kardiológiu, ktorú čakáme aj 3 – 4 mesiace, až nie aj dlhšie, takže dajme tomu s tým zubom musí vydržať, aj keď má v ten deň tabletku“. Na otázku, ako dlho by čakal: „Väčšinou, keď mám čas, tak idem hneď, ale hovorím, pokiaľ ma neklame, lebo ťažko ja teraz posúdím a keď vidím, že berie tie tabletky tak znova hovorím ideme okamžite, áno pokiaľ teda mám alebo zubár napríklad nerobí, áno ale pokiaľ tak ich objedná a ideme v tom objednanom termíne“.

Niektorí vychovávateľia uviedli, že nepovažujú za dobré riešenie, že práve vychovávateľia pripravujú chovancom dávky liekov, ktoré majú užívať, ani to, že ak sa v noci, alebo cez víkend chovanec necíti dobre sú to oni, ktorí majú situáciu riešiť a nie nejaký zdravotník. Podľa nich by v centre mala byť zdravotná starostlivosť zabezpečená aj v noci.

1.2.3 Ďalšia starostlivosť o rozvoj detí

V reálnej praxi centra sme nezistili žiadnu ďalšiu starostlivosť o rozvoj detí vo voľnom čase ako napríklad pomoc s učením, zistenie a podpora talentu, učenie športov

a športové vzdelávanie, sprístupňovanie informácií o spoločnosti, kultúre, rozvíjanie sociálnych a komunikačných zručností, vedenie dialógu, ktoré často nestoja peniaze, ale vyžadujú pozornosť a čas.

Odpovede detí na tri otázky:

DETI: Na otázku o **pozitívnom vzore z centra** uviedli chlapci najčastejšie **mená majstrov**. Z vychovávateľov iba niektoré mená, ktoré sa však väčšinou zhodovali. Z pedagógov neuviedli žiadne meno.

Na otázku, či je niekto v tomto reedukačnom centre, s kým by sa už nikdy v živote nechceli stretnúť a kto je podľa nich **negatívny vzor** sa vo väčšine prípadov mená opakovali a medzi nimi deti uvádzali aj mená niektorých z tých vychovávateľov, o ktorých uvádzajú, že používajú telesné tresty a hrubé a vulgárne správanie k nim.

Na moju otázku, **aké majú v spojení s týmto prieskumom očakávania**, mi všetci opýtaní povedali, že v centre sa aj tak nič nezmení, veď im povedali, že „aj ten chalan, ktorý dal podnet verejnej ochrankyni práv, je už zavretý v psychiatrickej liečebni“.

2. ZÁKLADNÉ PRÁVA A SLOBODY DETÍ V CENTRE

2.1 Právo na slobodu a osobnú bezpečnosť

Právo na osobnú slobodu a bezpečnosť je základným právom

Čl. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len Európsky Dohovor)
1. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom: ... d) iné pozbavenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia na účely výchovného dohľadu alebo jeho zákonné pozbavenie slobody na účely jeho predvedenia pred príslušný orgán.“

Čl. 18 „Obmedzenia, ktoré tento Dohovor pripúšťa pre uvedené práva a slobody nesmú sa využívať na iný účel, než na ten, na ktorý boli určené.“

Čl. 12 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len ústava) ods. 1: „Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nezcudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.“

Čl. 13 ods. 2 ústavy: „Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom.“

Čl. 17 ods.1 ústavy: „Osobná sloboda sa zaručuje.“

Čl. 20 Dohovoru o právach dieťaťa ods.1: „Dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí, má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.“

Podľa čl. 37 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty zabezpečia, aby žiadne dieťa nebolo podrobené mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponížujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.“

Podľa dostupných informácií, väčšina detí, ktoré sú umiestnené v centre, bola rozhodnutím súdu v občianskoprávnom konaní (podľa zákona o rodine) odňatých zo starostlivosti rodičov a bola nad nimi nariadená ústavná starostlivosť.

Na základe toho možno konštatovať, že v prípadoch týchto detí ide o **„iné obmedzenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia na účely výchovného dohľadu“** podľa čl. 5 ods.1 písm. d) Európskeho Dohovoru, ktoré môže prichádzať do úvahy iba v prípade, že ide o zákonné rozhodnutie, ktorého účelom je výchovný dohľad, ak vynecháme posledný možný dovolený dôvod obmedzenia osobnej slobody maloletého, a to pre účely jeho predvedenia.

Pre konštatovanie, že nedošlo k porušeniu základného práva maloletého na osobnú slobodu a bezpečnosť, musia byť splnené obidve podmienky. Nestačí splniť, že maloletému bola sloboda obmedzená na základe zákonného rozhodnutia, ale musí byť

naplnený aj účel výchovného dohľadu. Aj preto skutočnosť, či pozbavenie osobnej slobody **konkrétneho maloletého** plní účel, v pravidelných intervaloch prehodnocuje súd. Najmenej dvakrát do roka by mal hodnotiť účinnosť ústavnej výchovy, sledovať spôsob, akým je ústavná výchova (ochranná výchova) vykonávaná, najmä v súčinnosti s orgánom sociálnoprávnej ochrany, s obcou a s príslušným zariadením, v ktorom je dieťa umiestnené. Svoje hodnotenie tak súd spravidla robí vychádzajúc z údajov o maloletom od príslušného orgánu verejnej správy, aj zariadenia, v ktorom je dieťa umiestnené. Súd nepreskúmava inštitúciu a pomery v nej, inak postupuje prokuratúra.

Ak by sa vykonávaním reálnej praxe v centre (nie v jeho písomných materiáloch) nenaplnil účel výchovného dohľadu a z toho dôvodu ho nemožno riadne naplniť, potom dochádza k porušeniu práva maloletého na osobnú slobodu. V takomto prípade by sa totiž čl. 5 ods.1 písm. d) Európskeho Dohovoru v zmysle čl. 18 Európskeho Dohovoru neaplikoval správne a úplne. Podľa článku 18 obmedzenia, ktoré tento Dohovor pripúšťa pre uvedené právo a slobodu, nesmú sa využívať na iný účel, než na ten, na ktorý boli určené. V prípade maloletých detí umiestnených do reedukačného centra Hlohovec, je možné obmedziť ich osobnú slobodu iba a **výslovne na účely výchovného dohľadu**. Nie iba dohľadu, ale **výchovného** dohľadu, čo je iná kvalita. Štát má úlohu dohliadať na výchovu a pedagogickú činnosť personálu škôl vrátane špeciálnych výchovných zariadení.

OTÁZKA: Verejný ochranca práv si musí položiť otázku, či obmedzenie slobody maloletého, umiestneného do tohto centra, môže spĺňať akýkoľvek výchovný cieľ.

Podľa § 122 ods. 1 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovnovzdelávacieho programu a individuálneho programu poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia. Pôvodným sociálnym prostredím má zákon na mysli prostredie mimo ústavnej starostlivosti.

Podľa tohto zákonného zadania má teda reedukačné centrum poskytovať deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, odstraňovanie porúch správania a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu integráciu.

Reedukačné centrum má vypracovaný výchovnovzdelávací program. Nie je v ňom zmienka o zistenej praxi. O „individuálnych výchovných metódach“, ktoré v rozhovoroch uviedli takmer všetky deti, ako sú napr. použitie fyzického trestu, pobyt v ochrannej miestnosti za trest, vulgárna verbálna komunikácia s dieťaťom. Nie sú v ňom uvedené ani v rozhovoroch spomínané „kolektívne metódy výchovy a vzdelávania“, ako sú napríklad dlhodobá a takmer úplná fyzická aj duševná izolácia detí od vonkajšieho sveta, od iných vzdelávacích systémov, od druhého pohlavia, od rodiny, priateľov, od informácií, od ostatných skupín v centre a napokon aj od toaletného papiera a WC. Takto realizovaná výchova a vzdelávanie určite plní výchovný účel, ale opačný ako ukladá zákon špeciálnemu výchovnému zariadeniu, reedukačnému centru.

ODPOVEĎ: Právo detí na osobnú slobodu a bezpečnosť, umiestnených do starostlivosti Reedukačného centra Hlohovec na základe rozhodnutí súdov v občianskoprávných konaniach a detí umiestnených v starostlivosti centra na základe dohody so zákonnými zástupcami dieťaťa a na základe dohody s osobitným zariadením na vykonávanie ochrannej výchovy uloženej v trestnom konaní, **môže byť podľa mojich zistení porušované tým, že ich pobyt v centre nenapĺňa svoj zákonom ustanovený výchovný účel.**

2.2 Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie

Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie je základným právom

Čl. 3 Európskeho Dohovoru – Zákaz mučenia: „Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu.“

Čl. 16 ods. 2 ústavy: „Nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu.“

Čl. 19 ods. 1 ústavy: „Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.“

Čl. 19 ods.1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty ... robia všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním, alebo zneužívaním, včítane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti ... akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.“

Podľa ods. 2 tieto ochranné opatrenia zahŕňajú podľa potreby účinné postupy na vytvorenie sociálnych programov zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu a tým, ktorým sa zverilo, ako aj iné formy prevencie.

Podľa čl. 20 ods.1: „Dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí, má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.“

Zákaz neľudského, či ponižujúceho zaobchádzania, či takýchto trestov, podľa čl. 3 Európskeho Dohovoru **platí bez ohľadu na správanie sa obeť.**

Za neľudské zaobchádzanie možno označiť také zaobchádzanie (št. orgánu) s inou osobou, ktoré je motivované zámerom spôsobiť jej utrpenie, je premyslené, používané bez prestávky po dobu mnohých hodín a buď spôsobí obeť skutočné ublíženie alebo intenzívne psychické a fyzické utrpenie.

Za ponižujúce zaobchádzanie sa považuje také správanie (št. orgánu), ktoré mohlo vyvolať pocity strachu, úzkosti, menejcennosti a bolo spôsobilé ju pokoriť a ponižiť.

Pokorenie musí dosahovať určitú závažnosť, aby bolo možné konanie, ktoré ho spôsobilo, alebo spôsobuje, považovať za ponižujúce.

V obidvoch prípadoch ide o takéto konanie vtedy, ak presahuje hranice daných foriem legitímneho zaobchádzania, či trestu.

Deti sú centru zverené do starostlivosti, sú v závislom postavení.

Výchovná prax v centre je založená na prísnej izolácii, informačnom embargu o vlastných záležitostiach dieťaťa, aj o vonkajšom svete. Je založená na nedôvere ku zvereným deťom a na dešpekte k nim. Okrem toho sa riadi hluchotou a slepotou k názorom detí. Tým, že sa centrum dôsledne nezaobrá a nerieši podozrenia z používania fyzických trestov, ale zatĺka ich nepatričnými vyhláseniami o prezumpcii nevinoty a o dôkaznom bremene, vlastne najlepšie dosvedčuje ich existenciu. Princíp prezumpcie nevinoty sa vzťahuje na osoby obvinené z trestného činu a je to princíp, ktorý platí v trestnom konaní. Nevzťahuje sa na prípady civilného práva vrátane napríklad disciplinárneho konania, na ktoré sa vzťahuje podľa čl. 6 Európskeho Dohovoru garancia práva na spravodlivý súdny proces.

Tolerovaná vulgárna verbálna komunikácia, používanie ochrannej miestnosti aj na trestanie, spolu s častým pocitom hladu, kolektívna vina bodovacieho systému a nedostatok zmysluplných aktivít, vyvolávajú v deťoch beznádej, rezignáciu na zmenu pomerov, strach, nedôveru k svetu dospelých. Zaužívanú prax v centre nemožno hodnotiť ako riadnu starostlivosť o deti, ktoré sú mu zverené do starostlivosti. Vo svojom komplexe používaný spôsob výchovy detí ponižuje a spôsobuje v nich trvalý pocit menejcennosti. V tejto súvislosti potom zákonný text uvedený v § 122 ods. 1 školského zákona „poskytuje výchovu a vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia“ dostáva iný zmysel, ak si uvedomíme, že zlyhaniu detí muselo predchádzať zlyhanie rodiny, školy a orgánov verejnej správy a že nariadená ústavná starostlivosť alebo ochranné opatrenie – výchovný dohľad, im mali iba dodatočne pomôcť.

Prax umiestňovania detí do ochrannej miestnosti za trest a takmer automaticky na 24 hodín bez výbavy v miestnosti, bez privolávacieho zariadenia, bez prechádzok, bez riadnej a pravidelnej kontroly, ktoré **ako formalitu** potvrdí psychológ aj riaditeľka, často bez priameho kontaktu s dieťaťom, teda iba na základe údajov od „trestajúceho“ a nemožno vylúčiť, že niekedy aj dodatočne, v deťoch vyvolávajú strach, poníženie a bezmocnosť. Tento postup je ponižujúcim zaobchádzaním, rovnako ako nezabezpečenie včasnej lekárskej starostlivosti v prípade bolesti.

Ochranná miestnosť

Účel používania ochrannej miestnosti, umiestňovanie detí do ochrannej miestnosti a podmienky pobytu v nej:

Podľa ustanovenia § 125 ods. 6 školského zákona v **záujme dieťaťa a jeho ochrany alebo v záujme ochrany iných osôb na odporúčanie psychológa môže riaditeľ** zariadenia, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu, umiestniť dieťa na určitý čas do **karanténnej miestnosti** alebo **ochrannej miestnosti**, najviac však na 24 hodín, najmenej s jednou hodinou pobytu denne na čerstvom vzduchu mimo tejto miestnosti, alebo do príchodu zdravotnej pomoci alebo Policajného zboru.

Podľa ustanovenia § 11 ods. 6 vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach (ďalej len „vyhláška“) počas pobytu dieťaťa v ochrannej miestnosti alebo v karanténnej miestnosti zabezpečuje špeciálne výchovné zariadenie **priebežnú kontrolu jeho zdravotného stavu prostredníctvom zdravotnej sestry**.

Podľa zákona sa má evidovať aj **čas kontaktu s pedagogickým zamestnancom alebo psychológom a rozsah poskytnutej psychologickej, psychoterapeutickej, liečebno-výchovnej a zdravotnej starostlivosti**.

Postup pri umiestňovaní chovancov stanovený zákonom sa nedodržiava. Podľa zákona dieťa umiestňuje do ochrannej miestnosti riaditeľ zariadenia na odporúčanie psychológa. Z dokumentácie aj z rozhovorov je zrejmé, že riaditeľka, psychológ, sa poobede, v noci a počas víkendov v reedukačnom zariadení nezdržiavajú. Je otázne, či možno adekvátnosť umiestnenia odborne posúdiť po telefóne a takto sprostredkovane, a pritom ide o rozhodnutie o obmedzení osobnej slobody. Ak dospelí vyčítali chovancom účelovosť vyjadrení, potom akým slovom možno označiť ich postup?

Priebežnú kontrolu zdravotného stavu dieťaťa umiestneného v ochrannej miestnosti vykonáva zdravotná sestra. O tom nie sú známe žiadne záznamy, ani z rozhovorov sa vykonávanie tejto priebežnej kontroly zdravotného stavu nepotvrdilo. Okrem toho v poobedňajších hodinách, v noci, počas sviatkov a víkendov nie je v centre žiadna zdravotná sestra.

Podľa zákona sa má evidovať aj **čas vychádzok na čerstvom vzduchu**. Pobyt na čerstvom vzduchu a hygiena sú však dve rôzne veci.

O dôvodoch a priebehu pobytu dieťaťa v ochrannej miestnosti sa má viesť písomný záznam, v ktorom sa eviduje dátum a čas umiestnenia, čas vychádzok na čerstvom vzduchu, poskytnutý materiál a literatúra na čítanie a vzdelávanie sa alebo inú činnosť a čas kontaktu s pedagogickým zamestnancom alebo psychológom a rozsah poskytnutej psychologickej, psychoterapeutickej, liečebno-výchovnej a zdravotnej starostlivosti.

Ochranná miestnosť, ktorá sa zriaduje v reedukačnom centre, slúži na ochranu a upokojenie dieťaťa, pobyt v nej nie je možné využiť ako trest.

Aj keď zákon umožňuje z určených dôvodov umiestniť dieťa do ochrannej miestnosti až na 24 hodín, to, že sa to deje vo väčšine prípadov na celých 24 hodín je nežiaduce. Pri praxi, ktorú centrum používa pri umiestnení dieťaťa do ochrannej miestnosti (aj bez osobného kontaktu s psychológom) nemožno vylúčiť, že účel umiestnenia by mohol byť

v mnohých prípadoch splnený aj skôr. **Umiestňovanie dieťaťa do ochranej miestnosti až na 24 hodín by malo byť vnímané ako výnimočné opatrenie.**

Osobná sloboda patrí k najdôležitejším základným právam a slobodám a okrem medzinárodných dokumentov je garantovaná aj čl. 17 Ústavy Slovenskej republiky. Podľa tohto článku osobná sloboda sa zaručuje, pričom nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Osobnej slobode sa ochrana poskytuje aj v prípadoch jej obmedzovania a pozbavenia. Umiestnenie dieťaťa do ochranej miestnosti je potrebné vnímať ako určitú formu obmedzenia osobnej slobody dieťaťa, ktoré už má osobnú slobodu obmedzenú umiestnením do špeciálneho výchovného zariadenia. A aj preto jej ďalšie obmedzovanie prostredníctvom uplatnenia (v aktuálnom zákone zatiaľ ešte dovoleného) výchovného opatrenia treba používať po starostlivom uvážení a len v súlade so zákonom.

Ako verejná ochrankyňa práv sa však nemôžem stotožniť s potrebou tejto formy zaobchádzania so zverenými maloletými, ale do času, kým dôjde k zmene právnej úpravy som požiadala zriaďovateľa o prijatie opatrení tak, aby bola ochranná miestnosť používaná v súlade so zákonom.

Vybavenosť ochranej miestnosti:

Určuje ju § 11 ods. 2 vyhlášky. Zistenie vykonané na mieste preukázalo, že napriek tomu, že ochranná miestnosť v tomto reedukačnom centre bola nedávno zrekonštruovaná, nespĺňa podmienky ustanovené v § 11 ods. 2 písm. a) vyhlášky. Pre mňa je aj toto signál určitej ľahostajnosti k deťom umiestneným v centre.

Posteľ nie je pevne pripevnená k podlahe. Vzhľadom na to, že **na podlahe, ani na stene sa nenachádzali stopy žiadne po jej pripevnení, zrejme ani nikdy pripevnená nebola.** Preto nepovažujem za pravdivú verziu, ktorá mi bola „neoficiálne“ posunutá od zamestnancov, že „posteľ vytrhol zo zeme agresívny chovanec, lebo niektorí z nich majú takú obrovskú silu, že sú schopní vytrhnúť aj silno prišraubovanú posteľ“.

Stôl a sedadlo sa nachádzali mimo ochranej miestnosti, na chodbe. Bolo na nich možné pozorovať iba stopy laku, ktorým je natretý stôl a sedadlo, ale neboli do nich vyvrtané žiadne diery, ktoré by nasvedčovali, že niekedy boli pripevnené k podlahe. Preto ani v tomto prípade nemôžem považovať za pravdivú podobnú verziu, aká je uvedená vyššie, založenú na agresívnom zaobchádzaní silného chovanca s týmto zariadením.

V ochranej miestnosti sa **nenachádzal žiadny materiál na vzdelávanie, relaxačnú alebo inú vhodnú činnosť, ani žiadne športové a iné vybavenie, ktoré svojim charakterom vylučuje zranenie dieťaťa a napomáha ho upokojovať.** Uvedené vybavenie je vyžadované podľa ustanovenia § 11 ods. 2 písm. j) vyhlášky.

V ochrannnej miestnosti má byť podľa ustanovenia § 11 ods. 2 písm. h) vyhlášky okno s vetraním, chránené proti rozbitiu. Podmienka je splnená, avšak vetranie si chovanec nemôže regulovať sám.

WC sa nachádzalo v samostatnej miestnosti, z ochrannej miestnosti bolo priamo prístupné. Možno konštatovať, že podmienky podľa § 11 ods. 2 písm. b) vyhlášky boli splnené – nádržka na vodu bola zabudovaná v stene. WC bolo v čase návštevy funkčné. Rovnako bola splnená podmienka podľa ustanovenia § 11 ods. 2 písm. c) vyhlášky, keďže umývadlo zabezpečovalo jednoduchý zdroj pitnej vody. V sprche nefungovalo osvetlenie, no voda tiekla aj v sprche aj v umývadle.

Podmienkou podľa ustanovenia § 11 ods. 2 písm. e) vyhlášky má byť osvetlenie v miestnosti s vonkajším ovládaním. Táto podmienka je splnená, nakoľko ovládanie osvetlenia sa nachádza za mrežou, na ktoré umiestnený zverenec nedosiahne.

Podmienka podľa ustanovenia § 11 ods. 2 písm. i) vyhlášky – zvukové zariadenie na privolenie pedagogického zamestnanca, vôbec nebola splnená, **keďže v miestnosti sa žiadne signalizačné zariadenie nenachádzalo**. Do ochrannej miestnosti sa vstupuje cez nepriehľadné dvere (bez priezoru), za ktorými je vo vzdialenosti cca 1 až 1,5 m mreža. **V prípade potreby nie je možné privolať pomoc**. Jediné zariadenie v miestnosti je drevená posteľ, **bez matraca**.

Telesné tresty a ponižujúce zaobchádzanie

V súvislosti s tým, ako chlapci v rozhovoroch nezávisle od seba popísali výchovné prostredie reedukačného centra, je pre vyhodnotenie obsahu ich výpovedí dôležitým faktom to, že na obsahu odpovedí sa nemohli vopred dohodnúť. Takýto prieskum, aký vykonala verejná ochrankyňa práv, tu bol vykonaný historicky po prvýkrát. Bol vopred neohlásený, nečakaný a chlapci, s ktorými boli rozhovory vykonané, boli náhodne vybratí a boli z rôznych skupín.

Výskyt telesných trestov v reedukačnom centre uvádzalo až viac ako 60% prítomných detí. Zamestnanci reedukačného centra používanie telesných trestov vo svojich ústnych vyjadreniach vylúčili. Ja ho nevyklúčujem z viacerých dôvodov:

1/ Rovnaké zistenia už boli konštatované aj pri iných kontrolách uskutočnených v tomto centre. Neovplyvnili jeho personálne vedenie a ani jeho chod. Preto iba konštatujem, že nič sa nezmenilo. Z čoho vyplýva logická úvaha, že ak sa tu v minulosti fyzické tresty používali a odvtedy sa nič nezmenilo, potom nie je dôvod si myslieť, že dnes je to inak a už sa nepoužívajú.

2/ Vo svojom úsudku vychádzam aj zo zásady **ex ore parvulorum veritas**, čo znamená – deti hovoria pravdu. V tomto úsudku ma povzbudzuje aj osobná skúsenosť a tou je to, že zatiaľ čo výpovede detí na mňa pôsobili dôveryhodne, výpovede dospelých boli vyhýbavé.

3/ A najsilnejším dôkazom pre môj úsudok, že sa tu telesné tresty používajú, je až nepochopiteľný a bez pudu sebazáchovy **prezentovaný postoj vedenia centra a aj zriaďovateľa k tomuto problému**. Pretože, ak sa v centre telesné tresty nepoužívajú, potom ich postoj, vecou sa vôbec nezaoberať, nemá žiadnu logiku. Nechť riaditeľky centra a aj zriaďovateľa veci riadne preveriť je pre mňa dôkazom, že telesné tresty sa tu používajú, akceptujú ako výchovná metóda, ale preto, že sú zakázané sa to zakrýva. Doteraz sa darilo podozrenia odvracať tak, že vyjadrenia detí boli bagatelizované verbálnymi útokmi na ich pravdivosť a spochybňovaním ich osobnosti. Niekoľko rokov to stačilo na to, aby bol v centre „pokoj“ a problém nebolo potrebné riešiť. Preto centrum aj zriaďovateľ zaujali túto osvedčenú metódu – spochybňovanie - aj k upozorneniu verejnej ochrankyne práv.

4/ Pre toto zariadenie platí, že vo veci fyzických trestov sa rovnaké zistenia pravidelne opakujú a faktom je, že už v minulosti sa podarilo túto skutočnosť aj preukázať a vychovávateľ bol za uvedený skutok aj odsúdený. Už len z tohto dôvodu by malo byť vedenie zariadenia ostražité a aj zriaďovateľ by mal citlivo reagovať na každé podozrenie, týkajúce sa tohto centra, už nehovoriac o tom, ak im takéto zistenie oznámi verejná ochrankyňa práv.

OTÁZKA: Sú v zariadení spoľahlivé garancie, že deti nie sú vystavené fyzickým trestom a ponižujúcemu zaobchádzaniu?

Nie je zabezpečené právo dieťaťa byť vypočuté, v dôsledku toho sa jeho nevypočutým obsahom nemožno zaoberať. Zdravotná sestra pri spozorovaní znakov na tele po možnom fyzickom kontakte neohlasuje potrebu prešetriť okolnosti vedeniu centra, psychológ sa venuje písomnostiam a na problémy detí nemá čas, deti nemajú dôveru k dospelým a naopak.

Na to určené zodpovedné orgány opakovane zlyhávajú a napriek upozorneniam sa problematikou nechcú zaoberať s odôvodnením, ktoré nemá žiadnu oporu v našom právnom poriadku.

Vyjadrenia zriaďovateľa o prezumpcii nevinu sa môžu uplatňovať len v trestnom konaní. Vo vzťahu k výchovnému prostrediu detí však prezumpcia nevinu nemá žiadne miesto. Kritériom na posúdenie, či sú v zariadení telesné tresty používané alebo nie, predsa nemôže byť fyzický útok, ktorý má takú intenzitu, že zakladá podozrenie zo spáchania trestného činu. **Zriaďovateľ, ktorý s riešením čaká na spáchanie takéhoto intenzívneho fyzického útoku, ktorý zakladá až podozrenie zo spáchania trestného činu a je odhodlaný ešte čakať až do skončenia vyšetrovania, nedáva žiadnu garanciu, že ochráni práva dieťaťa pred fyzickými a inými útokmi.**

ODPOVEĎ: Vzhľadom na postoj vedenia centra, jeho zriaďovateľa a na minulosť centra, musím konštatovať, že garancie, že deti nebudú môcť byť vystavené fyzickému násiliu v centre nie sú zabezpečené.

Dostupnosť toaliet počas vyučovania, dostupnosť toaletného papiera

Podľa čl. 19 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky **každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti**. Štát reprezentovaný svojimi inštitúciami má naň prihliadať pri každej svojej činnosti.

Podľa ustanovenia § 144 ods. 1 písm. i) a j) školského zákona dieťa alebo žiak má právo na výchovu a vzdelávanie v bezpečnom a hygienicky vyhovujúcom prostredí a na organizáciu výchovy a vzdelávania primeranú jeho veku, schopnostiam, záujmom, zdravotnému stavu a v súlade so zásadami psychohygieny. **Vyjadrenie zriaďovateľa o prístupnosti toaliet a o možnosti ich používania je nepravdivé. Nami na mieste zistená skutočnosť potvrdzuje pravdivosť výpovedí chlapcov.** Okrem toho potvrdzuje, že prístup k zvereným deťom je založený na nedôvere k nim a na ich ustavičnom podozrievaní a spochybňovaní. A potvrdzuje aj naše zistenia, že organizácia práce v centre sa nerobí s ohľadom na najlepší záujem dieťaťa (čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa), ale tak, aby osoby (vyučujúci), ktoré majú deti vyučovať, vychovávať a venovať im potrebnú pozornosť a starostlivosť, mali s nimi čo najmenej starostí. A to sa zabezpečuje: zákazmi, zamykaním, trestami. Represívnou a nie otvorenou výchovou. V priestoroch internátu majú chovanci toalety odomknuté, dodržiavanie zákazu fajčenia (prípadne vzájomné vybavovanie si účtov) je kontrolované. Reedukačné centrum je povinné zabezpečiť potrebný dohľad nad chovancami aj počas vyučovania tak, aby eliminovalo tieto negatívne javy. Zjednodušenie si práce nikdy nemôže byť na úkor zdravia a hygieny chovancov.

Podľa ustanovenia § 12 vyhlášky súčasťou finančného a materiálno-technického zabezpečenia v špeciálnom výchovnom zariadení je aj osobné vybavenie dieťaťa umiestneného do diagnostického centra alebo reedukačného centra na základe rozhodnutia súdu s prihliadnutím na jeho potreby, zdravotný stav a prípravu na povolanie. Osobné vybavenie je najmä ošatenie, obuv a **hygienické potreby**. Osobné vybavenie, ktoré sa poskytlo dieťaťu, sa eviduje na osobnej karte dieťaťa. **Z uvedeného znenia vyhlášky vyplýva, že dieťaťu by mali byť poskytnuté v reedukačnom centre základné hygienické potreby.**

Nezmyselné pridelovanie toaletného papiera zasahuje do práva detí na dôstojné zaobchádzanie s nimi, v dôsledku ktorého sa dostávajú do nepríjemných a ťažko riešiteľných situácií. Tento postup, ktorý s veľkou pravdepodobnosťou pretrváva od roku 2009, hodnotím ako necitlivé a dehonestujúce zaobchádzanie s deťmi na hranici šikanovania.

OTÁZKA: Je v tomto centre garantované dodržiavanie práva detí na dôstojnosť a dôstojné zaobchádzanie? Možno v tomto centre vylúčiť prípady ponižujúceho zaobchádzania s deťmi?

ODPOVEĎ: V centre je umožnený a tolerovaný aj taký spôsob práce, ktorý vytvára podmienky na porušovanie práva detí na dôstojnosť a dôstojné zaobchádzanie. V centre sa vyskytuje ponížujúce zaobchádzanie s deťmi, napríklad izolovanie dieťaťa v ochrannej miestnosti nevybavenej predpísaným spôsobom a bez privolávacieho zariadenia aj za trest, spravidla na 24 hodín bez prechádzky na čerstvom vzduchu a bez priebežnej kontroly, ktoré je tu dokonca inštitucionalizované.

2.3 Právo na vzdelanie

Právo na vzdelanie je základným právom.

Čl. 42 ods.1 prvá veta ústavy: „Každý má právo na vzdelanie.“

Dohovor o právach dieťaťa v čl. 28 ods.1: „štáty ... uznávajú právo dieťaťa na vzdelanie...!“

Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Protokol č. 1, článok 2: „Nikomú nesmie byť odňaté právo na vzdelanie.“

Podľa Čl. 1 Dohovoru o zákaze diskriminácie v oblasti vzdelávania sa za diskrimináciu vo vzdelávaní považuje poskytovanie vzdelania nižšieho štandardu, oddelenie vzdelávacieho systému, vytváranie podmienok nezlučiteľných s dôstojnosťou človeka.

Podľa § 122 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovno-vzdelávacieho programu a individuálneho reedukačného programu poskytuje deťom vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia na žiadosť dieťaťa.

Podľa § 4 ods.1 vyhlášky reedukačné centrum sa zameriava na reedukáciu sociálne, mravne a emocionálne narušených detí, u ktorých boli zistené také nedostatky v sociálnej prispôsobivosti, v osobnostných vlastnostiach a charakterovom vývine, že ich výchova a vzdelávanie v iných zariadeniach alebo v prirodzenom rodinnom prostredí by nevedli k náprave. A podľa ods. 2 reedukačné centrum poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, odstraňovanie porúch správania a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu integráciu.

Z dôvodov uvedených nižšie, konštatujem, že **centrum** pri poskytovaní vzdelávania deťom, ktoré sú zverené do jeho starostlivosti, **zasahuje do ich základného práva na vzdelanie**, tým, že neposkytuje rovnaký štandard vzdelania všetkým zvereným deťom, a tým, že napriek predchádzajúcim upozorneniam kontrolných orgánov, aj prokuratúry, opakovane vytvorilo a udržiava v poskytovaní vzdelávania podmienky nezlučiteľné s dôstojnosťou človeka.

K právu na vzdelanie

Právo na vzdelanie v sebe zahŕňa nielen právo na prístup k vzdelaniu, ale aj poskytovanie vzdelávania v určitej kvalite a za rovnakých podmienok, teda vzdelávanie bez akejkoľvek diskriminácie. Pozitívnym záväzkom štátu je zabezpečiť prístup k vzdelávaniu pre každého a za rovnakých podmienok.

Skutočnosť, že dieťa bolo na základe rozhodnutia súdu **odňaté** z osobnej starostlivosti rodičov a na základe zákonného súdneho rozhodnutia bolo umiestnené do špeciálneho vzdelávacieho zariadenia, **nemôže mať negatívny dopad na jeho právo na vzdelanie**. Naopak, týmto sa zvyšuje pozitívny záväzok štátu, aby garantoval deťom, ktoré pochádzajú z prostredia, ktoré im neposkytlo primeranú rodinnú starostlivosť, alebo ktoré v úvodných rokoch svojho života nezvládli svoje správanie, a preto boli umiestnené do špeciálneho výchovného zariadenia, poskytovanie vzdelávania, ktoré je porovnateľné so vzdelávaním ostatných detí a tiež, aby im bolo poskytované porovnateľným spôsobom ako ostatným deťom v ich veku. To platí aj v prípade, ak je dieťa do reedukačného centra prijaté na žiadosť jeho zákonného zástupcu.

Z právnej úpravy uvedenej v školskom zákone vyplýva, že princípy výchovy a vzdelávania ako napríklad **princíp rovnocennosti a neoddeliteľnosti výchovy a vzdelávania**, aj vyvážený rozvoj všetkých stránok osobnosti dieťaťa, sa vzťahujú na vzdelávanie všetkých detí, a teda aj všetkých vzdelávateľov, na ktorých sa školský zákon vzťahuje, a teda aj na toto reedukačné centrum.

Za diskrimináciu vo vzdelávaní sa od roku 1960 podľa Dohovoru o zákaze diskriminácie v oblasti vzdelávania považuje aj **poskytovanie vzdelávania nižšieho štandardu**. V tomto prípade **hovoríme o obsahu práva na vzdelanie** z jeho materiálnej stránky, to znamená, z hľadiska obsahu a kvality poskytovaného vzdelávania, nie o formálnej stránke, napríklad, či je názov školy rovnaký ako u iných škôl tohto typu a stupňa.

K poskytovanej úrovni vzdelávania detí v centre

Je veľa indícií, že oproti iným školám poskytuje toto centrum deťom vzdelanie nižšieho štandardu.

V centre sú umiestnené deti v stredoškolskom veku, iba jedného pohlavia – **chlapci**. Ich praktická výučba (dielne, prax) sa realizuje v oveľa väčšom rozsahu ako teoretická výučba. V rámci teoretickej prípravy má iba jedna skupina detí do vyučovania zaradený cudzí jazyk (nemecký), deti v ostatných skupinách nie.

Diskriminácia detí vo vzdelávaní: Na základe preukázanej skutočnosti, že v rámci centra sa jedna skupina detí učí cudzí jazyk a ostatné deti takúto možnosť nemajú, možno konštatovať, že v tomto prípade nie je v centre zabezpečený prístup k právu na vzdelanie pre každého a za rovnakých podmienok. A to je **diskriminačné**. Nehovoriac o tom, že podľa školského zákona je cieľom zabezpečiť vzdelávanie detí v anglickom jazyku a ešte aj v ďalšom cudzom jazyku tak, aby ho boli deti spôsobilé používať. To, že sa tak v tomto centre nedeje, môže byť znakom nižšieho štandardu poskytnutého vzdelávania.

Podľa § 122 školského zákona reedukačné centrum poskytuje vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie na základe výchovno-vzdelávacieho programu a individuálneho reedukačného programu.

Zistenia preukázali, že v praxi, ktorá sa denne uplatňuje v tomto centre, sa **so žiadnym z nich individuálne nepracuje**, a to ani pri vyučovaní, ani na praxi, ani vo voľnom čase.

Podľa vyhlášky reedukačné centrum poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na ich osobnostnú a sociálnu integráciu, centrum organizuje aj záujmovú činnosť detí so zreteľom na ich individuálne potreby, záujmy alebo **prípravu na povolanie**.

Toto centrum to v praxi s deťmi, ktoré má zverené do starostlivosti, v skutočnosti nerobí. Na papieri možno, ale žiadne z detí a ani nikto z dospelých v rozhovoroch na to zameraných, nevedel uviesť aspoň jeden príklad individuálnej práce s dieťaťom, či príklad záujmovej činnosti, ktorú vykonáva centrum **so zreteľom na záujmy detí alebo na prípravu na ich povolanie**.

Medzi **záruky riadneho vzdelávania** patrí zabezpečenie kvalifikovaného pedagóga, ktorý má zainteresovaný prístup k žiakom a záujem o žiaka. **Skutočnosť** je taká, že v centre **sú v prevažnej miere nekvalifikovaní vyučujúci**. Táto skutočnosť tiež oprávnené vzbudzuje pochybnosti o kvalite vzdelávania.

Odpoveď na otázku, či toto centrum poskytuje rovnaký alebo nižší štandard vzdelania, než poskytujú iné stredné školy, ostáva otvorená. Hoci centrum má vypracované potrebné a podrobné dokumenty ustanovené v zákone a vo vykonávacom predpise, naše zistenia na mieste samom vzbudzujú odôvodnené pochybnosti o tom, že sa vo vzdelávaní a vo výchove žiakov skutočne uplatňujú. Vyzerá to tak, že sú tieto písomnosti vypracované skôr pre formálnu kontrolu zhora, než pre používanie v bežnej praxi školy a vyučujúcich.

K vytváraniu podmienok vzdelávania

Kvalitu vzdelávania ovplyvňuje aj **prístup pedagógov k žiakom**, ich rámce určuje najmä vedenie školy a pedagogický zbor.

Podmienky, ktoré sú v centre vytvorené pre žiakov **počas ich teoretického vzdelávania (škola) hodnotím tak, že sú na hranici neľudského zaobchádzania so zverenými žiakmi a prejavom bezdôvodného šikanovania detí**. V komplexe s inými opatreniami je táto hranica prekročená.

Neprípustná **prax školy**, napr. neumožňovanie prístupu k WC, nepridelovanie toaletného papiera, trvá aj ďalej, napriek predchádzajúcim konštatovaniam prokuratúry, aj interných kontrol. Pri našej neohlásenej návšteve centra nebol prístup k WC možný pre uzamknutú chodbu. Pritom vzdelávanie a výchova spolu súvisia, obrazne povedané nesprístupnením toaliet aj vyučujem, aj vychovávam. Podľa § 4 školského zákona cieľom

výchovy a vzdelávania je aj posilňovať v deťoch úctu k ľudským právam, získať všetky informácie o právach dieťaťa a spôsobilosť ich uplatňovať.

Naše zistenia bez akejkoľvek pochybnosti **preukazujú, aká je kvalita vzťahu vyučujúcich a školy k deťom**, ktoré boli centru zverené do starostlivosti. Pani riaditeľka, ktorá detí tiež učí, sa o nich vyjadrovala s dešpektom, rovnako ako ostatní dospelí. Hovorili o nich iba ako o „**takých deťoch**“. A za tým automaticky nasledovalo „im netreba veriť, klamú“.

Je zrejmé, že v tomto prípade **nejde o nové zistenia** o praxi, ktorú toto centrum aplikuje pri vzdelávaní a výchove detí, ktoré má vo svojej starostlivosti, v jeho teoretickej časti (teda, keď sú deti v škole). Taký **postup, ktorým sa pri poskytovaní vzdelávania vytvárajú podmienky nezlučiteľné s dôstojnosťou človeka, sa považuje za diskrimináciu** v oblasti vzdelávania. Zasahuje sa ním do základného práva detí na vzdelanie a vzdelávanie. Tento stav dlhodobo realizovaný školou zriaďovateľ toleruje a aj podporuje, ako je zrejmé z jeho aktuálneho stanoviska.

Na záver preto konštatujem, že **aj taký postup orgánov verejnej správy, ktorého výsledkom je skutočnosť, že dieťaťu dlhodobo nie je zabezpečené poskytovanie riadneho vzdelávania v porovnateľnej kvalite, môže byť zásahom do subjektívneho práva dieťaťa na prístup k vzdelaniu. Tolerovanie takých podmienok vzdelávania, ktoré sú nezlučiteľné s dôstojnosťou človeka, je diskrimináciou v oblasti vzdelávania. Ak obidve tieto skutočnosti pôsobia súčasne a dlhodobo, možno to považovať aj za odopieranie práva na riadne vzdelávanie.**

2.4 Právo dieťaťa na osobitnú ochranu

Právo dieťaťa na osobitnú ochranu je základným právom.

Čl. 41 ods. 1 druhá veta ústavy: „Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.“

Čl. 6 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty ... zabezpečujú v najvyššej možnej miere zachovanie života a rozvoj dieťaťa.“

Čl. 20 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí, má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.“

Čl. 24 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty ... uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu ... sa usilujú o to, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotným službám.“

Čl. 27 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty ... uznávajú právo každého dieťaťa na životnú úroveň nevyhnutnú pre jeho telesný, duševný, duchovný, mravný a sociálny rozvoj.“

Zabezpečovanie výživy, zdravotnej a ďalšej starostlivosti o rozvoj detí

Výživa

Podľa ustanovenia § 6 ods. 5 písm. b) vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 330/2009 Z. z. o zariadení školského stravovania **dieťa v špeciálnych výchovných zariadeniach môže odoberať denne hlavné jedlo a doplnkové jedlo, ak je žiak starší ako 11 rokov.** Na účely tejto vyhlášky sa považuje za **hlavné jedlo obed a večera** a za doplnkové jedlo **raňajky, desiata, olovrant a druhá večera.**

Podľa vyjadrenia zriaďovateľa „Pri poskytovaní jedál a nápojov sa centrum riadi finančným pásmom pre deti od 15 – 18/19 rokov v internátnych školách a školských zariadeniach v súlade s § 6 ods. 5 písm. b) vyhl. č. 330/2009 Z. z. o zariadení školského stravovania. **Výška finančného pásma v súlade s uvedenou legislatívou je 2,80 € s rozdelením na jednotlivé jedlá: raňajky 0,42 €, desiata 0,20 €, obed 1,19 €, olovrant 0,21 €, večera 0,69 €.**“

Takto nastavenú výživu adolescentov, za ktorých riadnu výživu prevzal na seba zodpovednosť štát, považujem za **porušovanie ich práva na riadnu a zdravú výživu** a za nesplnenie záväzku, ktorý pre Slovenskú republiku vyplýva z čl. 27 ods.1 Dohovoru o právach dieťaťa.

Právo detí na prístup k zdravotníckym službám

Podľa článku 24 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu ... usilujú o zabezpečenie toho, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotníckym službám.

Vyjadrenie zdravotnej sestry v podstate potvrdzujúce vyjadrenia chlapcov vyvoláva **pochybnosti** o tom, či je deťom umiestneným v reedukačnom centre, a ktoré sú zdravotnými poistencami štátu, zabezpečená riadna zdravotná starostlivosť. Konštatovania o zuboch v katastrofálnom stave (neliečených) u detí, ktoré sú dlhodobo v ústavnej starostlivosti, vzbudzujú veľké pochybnosti o prístupe detí k riadnej zdravotnej starostlivosti na primeranej úrovni.

Právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami

Zákon ustanovuje, že v špeciálnych výchovných zariadeniach možno v záujme odstránenia porúch v psychosociálnom vývine dieťaťa a **v záujme odstránenia príčin, pre ktoré bola dieťaťu nariadená ústavná starostlivosť (ochranná výchova alebo bolo umiestnené na základe žiadosti zákonného zástupcu), použiť výchovné opatrenia so zameraním na motiváciu dieťaťa zlepšovať svoje správanie, ktoré spočívajú v úprave styku s rodičmi a tretími osobami.**

Podľa ustanovenia § 125 ods. 2 zákona č. 45/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov **dieťa má právo udržiavať styk s oboma rodičmi alebo inými zákonnými zástupcami**. Ak je to v záujme dieťaťa, zariadenie môže určiť podmienky styku a to tak, že **dieťa sa môže stretávať**:

- a) len za prítomnosti pedagogického zamestnanca alebo ďalšieho odborného zamestnanca;
- b) na určenom mieste v priestoroch zariadenia;
- c) na území obce, v ktorej má zariadenie sídlo.

Podľa ustanovenia § 125 ods. 3 vyššie uvedeného zákona ak je to v záujme dieťaťa, **má právo stretávať sa s inými osobami ako rodičmi po súhlase príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** za podmienok ustanovených v odseku 2; v prípade dieťaťa umiestneného na základe žiadosti zákonného zástupcu po súhlase jeho rodiča alebo iného zákonného zástupcu.

Zákon neupravuje možnosť časovo obmedziť všetkým deťom stretávanie sa s rodičmi alebo inými zákonnými zástupcami. Umožňuje len určiť podmienky styku spočívajúce v priestorovom obmedzení, prípadne v prítomnosti zamestnanca pri stretnutí. **A to v individuálnom prípade, ak je to v záujme dieťaťa**.

Pravidlá stretávania sa sú v centre prispôsobené záujmom organizácie práce zariadenia, ktoré akoby pozabudlo na aký účel bolo štátom zriadené. **Nebol uvedený žiadny racionálny dôvod, ktorý by bol v záujme dieťaťa a zároveň by ospravedlňoval túto reštriktívnu kolektívnu úpravu práva dieťaťa na kontakt s rodinou**.

Možnosť mať v reedukačnom centre návštevy, by vo všeobecnosti nemala byť obmedzovaná nielen čo sa týka rodičov, ale aj tretích osôb. Pokiaľ orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately súhlasí, má mať dieťa právo stretávať sa časovo neobmedzene **aj s inými osobami ako rodičmi**. V prípade dieťaťa umiestneného na základe žiadosti zákonného zástupcu, po súhlase jeho rodiča alebo iného zákonného zástupcu.

Reedukačné centrum nie je väzením. Reedukačné centrum Hlohovec však svoju činnosť organizuje na spôsob nápravno-výchovného zariadenia.

Zákon umožňuje v špeciálnych výchovných zariadeniach použiť **výchovné a ochranné opatrenia**. **Žiadne z týchto výchovných ani ochranných opatrení však nespočíva v obmedzovaní vychádzok dieťaťa a v obmedzovaní jeho kontaktov s rodinou a inými osobami**.

Podľa ustanovenia § 15 vyhlášky súčasťou výchovy a vzdelávania v špeciálnych výchovných zariadeniach je **individuálna práca a skupinová práca s rodičom dieťaťa** alebo inou fyzickou osobou než rodičom, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, a súrodencom dieťaťa. Iniciatíva spolupráce s rodičmi však nemá byť ponechávaná na aktivite rodičov. Toto reedukačné centrum takto nepracuje.

Úteky

Izolácia, nedostatok vychádzok, kontaktu s rodinou, s inými ľuďmi, ponížujúce zaobchádzanie a nedostatočná výživa vyvolávajú potrebu detí utekať z centra.

Podľa vyhlášky po nedovolenom prerušení pobytu dieťaťa, ktoré sa nevráti do špeciálneho výchovného zariadenia dobrovoľne, sa poskytuje tomuto dieťaťu **najmä psychologická starostlivosť**. V tejto súvislosti chovanci uviedli, že im žiadna psychologická starostlivosť poskytnutá po úteku nebola, ale automaticky boli umiestnení do ochranej miestnosti na 24 hodín za to, že ušli. Vytvára sa „bludný kruh“, ktorý v konečnom dôsledku pre nikoho nič pozitívne neprináša.

Výsledkom je:

Reedukačné centrum Hlohovec svojou činnosťou negarantuje dodržiavanie základných práv detí v oblasti ich výchovy a vzdelávania, a štát v oblasti ich výživy tým, ako nastavil stravovacie normy pre dospelých chlapcov, ktoré im nemôžu zabezpečiť riadnu výživu. To všetko napriek tomu, že všetky deti majú právo na osobitnú ochranu.

3. ŠANCA PRE DETI Z REEDUKAČNÉHO CENTRA – ODPORÚČANIA A OPATRENIA

Najzávažnejšie nedostatky už boli zriaďovateľovi zariadenia oznámené, niektoré jeho reakcie som už mohla uviesť v tejto správe.

Odporúčam orgánom verejnej správy, aby bez zbytočného meškania zrealizovali tieto nevyhnutné opatrenia na urýchlené odstránenie neprípustného stavu v dodržiavaní základných práv detí a dali tak týmto deťom šancu na zlepšenie podmienok, v ktorých nad nimi štát vykonáva svoju starostlivosť:

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky:

1) **Urýchlene** v rezortnej vyhláske **zvýšiť finančný normatív na celodennú stravu** poskytovanú deťom v internátnych zariadeniach tak, aby mohla byť deťom poskytovaná riadna výživa.

Zriaďovateľ Reedukačného centra Hlohovec:

1) **Zabezpečiť personálnu zmenu vo vedení Reedukačného centra Hlohovec. Pripomínam, že moje zistenia o tomto špeciálnom výchovnom zariadení nie sú prvé tohto druhu**, aj to, že princíp prezumpcie nevinoty je princíp, ktorý sa uplatňuje v trestnom konaní, ako je už v správe uvedené na inom mieste. Doterajší stav už jasne ukázal, že pri súčasnom personálnom obsadení nie je šanca na žiadnu pozitívnu zmenu v pôsobení centra. A teda ani šanca na zlepšenie pomerov pre deti, ktoré sú v ňom umiestnené.

2) **Zabezpečiť, aby boli v tomto centre umiestňované deti do ochrannej miestnosti iba z dôvodov, ktoré dovoľuje zákon, na nevyhnutný čas a postupom, ktorý dovoľuje zákon a zosúladiť jej vybavenie s právnymi požiadavkami naň.**

3) **Ihneď zastaviť nezmyselné šikanovanie počas teoretickej prípravy detí a sprístupniť im WC a pridať im dostatok hygienických potrieb a toaletného papiera.** Nakoľko terajšie podmienky, sú nezlučiteľné s dôstojnosťou človeka. Aktuálny stav je prejavom ničím neospravedlniteľného šikanovania osôb v závislom postavení. Odstránenie tohto závažného porušovania ľudských práv spočíva iba v odomknutí dverí a možno v malej zmene v organizačnom zabezpečení pedagogického dozoru. Poukazujem na to, že počas praktickej prípravy takéto obmedzenie deti nemajú. Aj preto považujem vyššie odporučené **personálne zmeny za nevyhnutné.**

4) **Zabezpečiť, aby boli deti informované o záležitostiach, ktoré sa ich týkajú, aby o nich mohli komunikovať, aby im boli ich záležitosti riadne vysvetlené.**

5) Ihneď zabezpečiť reálne poskytovanie psychologickej pomoci deťom, priebežne, aj po návrate z úteku osobou, ktorej budú deti dôverovať.

6) Zabezpečiť, aby deťom mohli rodičia a tretie osoby **denne telefonovať**, možnosť, aby ich mohli rodičia, zákonní zástupcovia **denne navštevovať**, možnosť, aby ich mohli po udelení súhlasu orgánu sociálnoprávnej ochrany alebo rodiča, ak bolo dieťa umiestnené na základe žiadosti rodiča, **navštevovať aj tretie osoby**.

7) Ihneď zabezpečiť uskutočňovanie pravidelných tematických vychádzok, záujmovú činnosť, besedy s hosťami na rôzne pre deti zaujímavé témy.

8) Ihneď doplatiť deťom vreckové a následne im ho pravidelne mesačne vyplácať.

9) Zabezpečiť bezodkladnú zdravotnú starostlivosť v akútnych prípadoch, keď majú napríklad bolesti.